

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM V PREŠOVE

ROMA EDUCATION FUND - RÓMSKY VZDELÁVACÍ FOND

**ANDREA CHALUPOVÁ
EVA SUCHOŽOVÁ
TEĽANA USTOHALOVÁ**

HĽADÁME MOŽNOSTI PARTNERSTVA RODINY A ŠKOLY

2007

METODICKO – PEDAGOGICKÉ CENTRUM V PREŠOVE

ROMA EDUCATION FUND - RÓMSKY VZDELÁVACÍ FOND

**Andrea CHALUPOVÁ
Eva SUCHOŽOVÁ
Teťana USTOHALOVÁ**

HLADÁME MOŽNOSTI PARTNERSTVA RODINY A ŠKOLY

- 2007 -

PREDHOVOR

Hľadanie efektívneho dialógu medzi školou a rodinou sprevádza školské vzdelávanie a výchovu celou jeho históriou. Kvalita vzájomných vzťahov vždy závisela od osobnostných charakteristík učiteľov a rodičov, ich očakávaní a predstáv o rozdelení vzájomnej zodpovednosti, no tiež od schopnosti týchto partnerov komunikovať a nachádzať spoločnú reč. Krehké väzby individuálnych zvláštností rodičov i učiteľov však čoraz častejšie stroskotávajú na akomsi nepochopení oboch strán či formálnom charaktere pokusov o dialóg. Pritom o nevyhnutnosti lepšej spolupráce školy a rodiny v priamej súvislosti so zvýšením šancí detí, zvlášť zo sociálne znevýhodneného prostredia, byť úspešnými v škole i v ďalšom živote niet pochyb. Záver je teda jednoznačný – spojiť spoločné snahy, sily a potenciál pedagogickej i rodičovskej obce v prospech skvalitnenia výchovy a vzdelávania našej mladej generácie.

Zamerali sme sa na také formy partnerstva rodiny a školy, ktoré by mohli prispieť k obohateniu ich vzájomného spolupôsobenia na poli efektivity edukačného procesu každodennej školskej reality. Spracovanie danej problematiky v podobe, v akej ju predkladáme, využíva konkrétne pedagogické skúsenosti i metodické usmernenia. Myslíme si, že môže byť motívom a impulzom k zmysluplnej práci pre tých, ktorí si túto publikáciu prečítajú.

OBSAH

Úvod.....	7
1 Rodina a škola vo vzájomnej interakcii.....	9
1.1 Charakteristika rodiny.....	9
1.1.1 Funkcie rodiny.....	10
1.1.2 Zložky rodinnej výchovy.....	10
1.1.3 Štruktúra rodiny.....	12
1.1.4 Štýly rodinnej výchovy.....	13
1.2 Školská výchova a jej základné ciele.....	14
2 Partnerstvo školy a rodiny.....	18
2.1 Formy tradičnej spolupráce.....	19
2.2 Alternatívne možnosti efektívneho partnerstva.....	21
2.2.1 Námety a aktivity.....	23
Listy rodičom.....	24
Bingo šťastného rodiča.....	26
Zajačik Prváčik z rodiny do rodiny.....	27
Vianočné ozdoby.....	28
Učenie sa doma ako jeden z typov angažovanosti rodičov v škole...	30
Mesiac hlasného čítania.....	31
Čítajme si spolu.....	33
Povedz mi rozprávku.....	34
Rozvíjanie základných matematických predstáv a rybári.....	36
Rodičovské združenie trochu inak.....	38
Komunitný kruh.....	40
Stretnutie učiteľov, rodičov a detí.....	41
Posedenie s rodičmi a deťmi zamerané na ekologickú výchovu.....	43
Ako obmedziť čas sledovania televízie.....	46
Záver.....	50
Zoznam bibliografických odkazov.....	52
Prílohy.....	55

ÚVOD

Stará múdrosť hovorí, že správanie a konanie dieťaťa v škole i mimo nej je pre učiteľa zrkadlom jeho rodinného zázemia a domáceho prostredia. Do istej miery to potvrdzujú aj skúsenosti pedagógov a psychológov, i keď prezentácia rodičov a ich detí vo vzťahu ku školskej problematike býva často až diametrálne odlišná. Kým učitelia sledujú vo všeobecnosti rovnaký cieľ, a to odovzdať všetkým žiakom primerané množstvo a kvalitu vedomostí, rodič sa poväčšine zameriava na jediný cieľ – vlastné dieťa /Búgelová, 2005, s. 62/.

Pravdou je, že prvými učiteľmi svojich detí sú rodičia. Základom pre ďalšie vzdelávanie je to, čo sa každé dieťa naučí doma, vo svojej rodine. Sú to práve rodičia, ktorí svojim ratolestiam vštepujú hodnoty, usmerňujú ich životné postoje, fyzické i duševné zdravie, podporujú sebaistotu, ovplyvňujú pripravenosť na školské vzdelávanie a úspešnosť v živote. Učiteľ je len ďalším, aj keď nepochybne veľmi dôležitým činiteľom, ktorý v procese výchovy a vzdelávania našich detí môže zohrať významnú úlohu.

Obe strany aj napriek častým obavám z nezájmu, vzájomného nepochopenia a mnohokrát formálnej úrovni partnerských vzťahov však spoločne deklarujú úprimné snahy o spoluzodpovednosť za kvalitné vzdelanie a výchovu mladej generácie.

Ako uvádza Průcha /2002, s. 414/ aj vo väčšine krajín Európskej únie panuje silné presvedčenie o nutnosti spoločnej zodpovednosti ako rodiny, tak školy za rozvoj, výchovu a vzdelávanie detí. Existuje teda veľa dôvodov na skvalitňovanie kontaktov a hľadanie efektívnych foriem partnerstva medzi rodinou a školou. V momente, kedy sa učitelia, rodičia i žiaci začnú vnímať ako partneri, začína fungovať aj širšie spoločenstvo – starostlivá komunita orientovaná na hlavného aktéra svojho vzdelávania, rozvoja a vlastného úspechu – dieťa - žiaka /Petrasová, 2003/.

Zodpovednosť za výchovu a vzdelanie dieťaťa sa v školskom veku teda delí medzi rodinu a školu. Súčasnosť, žiaľ, zaznamenáva nielen krízu rodiny vo všeobecnosti, ale aj zmenu samotného charakteru rodín i úlohy rodičov. Napriek týmto zmenám sa však základné potreby dieťaťa - výživa, láska, istota a dostatočná stimulácia nemenia. Základná škola, ktorá je fungujúcim výchovným i vzdelávacím spoločenstvom, má teda skvelú príležitosť zúčastňovať sa nielen na výchove a vzdelávaní detí, ale aj na ovplyvňovaní postojov ich rodičov. Otvoriť sa novej úrovni spolupráce, komunikácie a partnerstva s rodičmi i širšou školskou komunitou je pre každú školu výzvou, naplnenie ktorej môže výrazne zvýšiť kvalitu výchovy a vzdelávania našich detí a mládeže /Maslová, 2002, s. 5/.

Pre autorov tejto publikácie je spomínaná výzva zároveň aj jedným z dôvodov, prečo sa rozhodli spracovať práve tému spolupráce školy s rodinou.

Cieľom publikácie je ponúknuť pedagogickej i rodičovskej obci alternatívne formy partnerstva rodiny a školy, ktoré by pomohli odstrániť nepriaznivé faktory ovplyvňujúce túto problematiku a zároveň aj pomáhal:

- rodinám vytvárať také domáce prostredie, ktoré podporuje u detí učenie,
- komunikovať s rodinami o školských programoch a napredovaní detí,
- získavať dobrovoľníkov z rodín a vytvárať podmienky pre ich pomoc a podporu,
- zapojiť rodiny do rozhodovacieho procesu školy prostredníctvom školských rád, združení a iných rodičovských organizácií.

Publikácia je štruktúrovaná do dvoch kapitol. V **prvej kapitole** sa venujeme teoretickým východiskám z oblasti rodinnej výchovy a školského vzdelávania detí. **Druhá kapitola** obsahuje praktické skúsenosti autorov metodической príručky a niektoré námety prevzaté zo Združenia Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, ktoré v publikácii Spolupráca školy a rodiny ponúkajú alternatívne formy budovania efektívneho partnerstva. **Záver** publikácie, odporúčania pre pedagogickú verejnosť i samotné námety na aktívnu a efektívnu kooperáciu by mohli pomôcť tým učiteľom škôl základného a špeciálneho vzdelávania, ktorí majú záujem pracovať s rodičmi aj inými než klasickými formami a tiež prispieť k zlepšeniu spolupráce medzi týmito dvomi činiteľmi výchovy a vzdelávania našich detí.

1 RODINA A ŠKOLA VO VZÁJOMNEJ INTERAKCII

Rodina a škola výrazne ovplyvňujú všetky stránky rozvoja osobnosti dieťaťa. Spája ich to, čo dáva zmysel týmto dvom inštitúciám, naplňa ich poslanie a čo je v civilizovanej spoločnosti považované za najcennejšie - **dieťa**.

Vzťah medzi rodinou a školou je zdôvodnený objektívnymi potrebami spolupráce v záujme dobra **dieťaťa/žiaka**. Učiteľ si mnohé veci ujasní až vtedy, keď spozná rodinné prostredie dieťaťa. Rodičia posudzujú kvalitu školy a učiteľov predovšetkým podľa výsledkov svojho dieťaťa i podľa toho, ako dieťa o učiteľovi doma rozpráva. Často krát si utvárajú obraz o školskom dianí aj podľa toho, ako učiteľ rieši výchovné problémy a ako sa k nim správa v osobnom kontakte /Kolláriková, Pupala, 2001/. Stáva sa tiež, že rodičia si nevedia vysvetliť napr. správanie svojich detí, pokiaľ nezistia, čo prežívajú v škole.

Napriek tomu, že požiadavku spolupráce rodiny a školy vieme teoreticky zdôvodniť, v praktickej rovine sa ju nedarí vždy naplňať. Jednou z príčin je povrchné, resp. neadekvátne poznanie. **Vzájomné poznanie rodiny a školy je základnou podmienkou kvalitatívneho posunu v budovaní partnerstva**. Z hľadiska účinnosti výchovy a vzdelávania je nesmierne dôležité, aby rôzne výchovné vplyvy pôsobiace na dieťa boli v čo najväčšom súlade.

1.1 Charakteristika rodiny

Rodina ako základná bunka spoločnosti je významným činiteľom výchovy, v ktorej sa prelínajú rôzne jej funkcie celospoločenskej povahy. Tieto funkcie sa premietajú do života jednotlivých rodín, dávajú tomuto životu ráz a charakter. Pôsobia tak nielen na spôsob života rodiny, ale aj na spôsob myslenia a správania. Dieťa sa všestranne telesne, duševne a sociálne rozvíja len v prostredí zdravom a bohatom na podnety. Vhodné kontakty rodiny s dieťaťom od láskavého pohľadania a slova, cez hry až po jeho spoluúčasť na rodinnom živote, predstavujú stabilnú bázu optimálneho vývoja detskej osobnosti.

„Rodina je malá prirodzená spoločenská skupina, v ktorej hlavnú úlohu hrá rola matky a otca. Má vlastnosti skupiny formálnej i neformálnej súčasne. Má svoju štruktúru určenú systémom spoločenských rolí - muža a ženy, otca a matky, syna a dcéry - a z toho vyplývajúce usporiadanie vzťahov. Je dôležitým spojovacím článkom, medzi jednotlivcom a spoločenstvom“ /Gáborová, Ľ. 1999, s. 76/.

Človek si zvykol považovať rodinu za samozrejmu súčasť svojho života. Rodina pre neho predstavuje prvý kontakt so svetom, univerzálny vzor pre život. V nej si človek uspokojuje svoje citové potreby, prežíva vzťahy blízkosti, učí sa mať rád a komunikovať s ľuďmi. Rodina pre človeka predstavuje malé laboratórium citového, sociálneho, kultúrneho a morálneho života, prvú učebňu medziľudských

vzťahov. **Preto je rodina pre človeka až taká dôležitá, že ju nedokáže plnohodnotne nahradiť žiadna sociálna inštitúcia.**

1.1.1 Funkcie rodiny

Rodina ako spoločenská mikroštruktúra plní úlohy voči makroštruktúre. Uspokojuje potreby svojich členov aj celospoločenské potreby. Rodina plní v živote detí mnohé psychologické funkcie. Niektoré súvisia s konkrétnym vekom detí, iné majú trvalú platnosť. Ako je známe, rodina reprezentuje nasledujúce **funkcie**:

- biologicko - reprodukčnú,
- ekonomickú,
- socializačnú,
- psychohygienickú,
- výchovnú,
- emocionálnu,
- ochrannú /Hroncová, Emmerová, 2004/.

Funkcie rodiny sa naplňajú v rámci interakcie rodičov a ich detí, prípadne jedného rodiča s dieťaťom. V priebehu vývoja spoločnosti sa funkcie rodiny ako základnej spoločenskej bunky interpretovali rozlične. Vždy sa kládol dôraz na oblasť medziľudských vzťahov a s tým súvisia aj zmeny v poslaní rodiny z hľadiska jej tradičných funkcií /Rozinajová, H., 1989/.

V rámci rodinného prostredia majú na dieťa najväčší vplyv rodičia, súrodenci, starí rodičia, ostatní príbuzní a známi. Rodina vplyva na dieťa buď **priamo** - cieľavedomou a sústavnou výchovou, alebo **nepriamo** - prostredníctvom konkrétnej atmosféry prostredia, v ktorom dieťa žije. Dospelí a najmä rodičia sú pre dieťa vzorom konania a správania. Je dôležité, ako sa správajú k sebe a deťom, svojim rodičom, príbuzným, známym, no tiež to, akú majú kultúru vo všeobecnosti.

1.1.2 Zložky rodinnej výchovy

Výchova je cieľavedomé pôsobenie na deti v zmysle formovania osobnosti, charakteru, správania, konania človeka a jeho interakcie so spoločenským prostredím. „Kvalita rodinnej výchovy závisí od sociálnych a kultúrnych podmienok rodín, metód a foriem výchovy, vzájomných vzťahov rodičov a detí“ /Ďurič, Bratská, 1997, s. 311/. Podľa Prevendárovej /2000/ výchovný rámec rodiny má iný, významnejší vplyv, ako je rámec vzdelávací.

Rodinná výchova je v rodine determinovaná:

- kvalitou manželského spolužitia rodičov,
- vzťahom rodičov k deťom a ich výchovným štýlom,
- celkovou úrovňou detstva vychovávaného (subjektívne pocity šťastia, spokojnosti...),
- rodinnými vzormi.

Rodičia pri výchove vychádzajú zo skutočnosti, v akej boli sami vychovávaní, aké mali podmienky a možnosti na sebarealizáciu. Pováčšine si želajú poskytnúť svojim deťom viac, než mali oni, či ostatné deti. Základnou črtou výchovy v rodine je fakt, že výchovný proces sa vzťahuje na celý čas, ktorý rodičia trávia s deťmi.

Výchovnú situáciu ovplyvňuje zloženie rodiny, jej úplnosť, počet detí v rodine, vek rodičov, ich vzdelanie, pracovná schopnosť a pracovné zaradenie, množstvo spoločne prežitého času, materiálne zabezpečenie, vzťah dieťaťa k peniazom, odmeny a tresty, vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, rozhodovanie v rodine, vzťah rodiny a školy.

Vplyv rodiny pri výchove detí je charakterizovaný **štyrmi základnými zložkami:**

Mravná výchova v rodine – najčastejšie sa definuje ako cieľavedomé formovanie mravného vedomia, rozvíjanie mravného správania. Osobné vlastnosti človeka nie sú vrodené, dieťa si ich osvojuje v každodennom živote prostredníctvom vlastných skúseností. Záporné vlastnosti sú výsledkom /negatívnej/ nesprávnej výchovy a zlého vplyvu prostredia. Pri výchove detí rodičia venujú najväčšiu pozornosť spravidla charakterovým vlastnostiam, ako sú: pravdivosť, česťnosť, disciplinovanosť, humánnosť, pracovitosť.

Emocionálna, citová výchova detí v rodine - rodičovská láska nie je vrodená, vytvára sa a silnie stálym kontaktom s dieťaťom. Ani láska dieťaťa k rodičom nie je daná, ale rastie a upevňuje sa postupne. City vznikajú a vyvíjajú sa pri vzájomných kontaktoch. Pre každého človeka je dôležité, aby mal niekoho rád, ba musí mať pocit, že aj jeho niekto ľúbi. Dieťa je pokojné, keď ho chválime, a veľmi smutné, keď ho karháme. Treba si všimáť aj najmenšie úspechy a nezabudnúť ho pochváliť. Vzbudzuje to v ňom sebadôveru, radosť a hrdosť.

Estetická výchova v rodine - táto zložka výchovy učí vnímať krásu práce i ľudskej činnosti a jej výsledky. Úlohou rodiny je rozvíjať estetické vnímanie a umeleckú tvorivosť. Estetickou výchovou sa má slobodne rozvíjať aj vlastná estetická činnosť detí, predovšetkým ich výtvarný, hudobný a slovesný prejav, no má sa zvýšiť aj ladnosť telesných akcií a kvalita spoločenského správania.

Pracovná výchova detí v rodine - v rodine sa formuje vzťah detí k materiálnym hodnotám, k práci a jej výsledkom. Začiatky pracovnej výchovy sa uskutočňujú pomocou hry, pomoci v domácnosti či prípravy na vyučovanie. Medzi práce, ktoré

deti vykonávajú v domácnosti najčastejšie, patrí: upratovanie, nakupovanie, starostlivosť o súrodencov. Najvhodnejšie je, aby deti mali možnosť pracovať po boku svojich rodičov, aby sa učili od rodičov prácu organizovať a hodnotiť ju. Ak rodičia pestujú u detí kladný vzťah k práci a materiálnym hodnotám, prispievajú k formovaniu ich charakterových vlastností a hodnotovej orientácie /Ďurič, Bratská, 1997/.

1.1.3 Štruktúra rodiny

V rodine dieťa dostáva základnú výchovu a je uvádzané do širších spoločenských stykov. V priebehu spoločenského vývoja sa významne zmenila štruktúra i spoločenská funkcia rodiny. Tieto premeny sa prejavujú v zmene jej veľkosti, zániku širších rodinných zväzkov i vo vzniku tzv. **malej rodiny**, ktorá sa zakladá na zväzkoch priamej príbuznosti /Matějček, 1994/.

Usporiadaná, vnútorne zladená rodina utvára radostné, no aj náročné prostredie nielen z hľadiska výchovného pôsobenia na deti, ale aj z hľadiska ďalšieho pozitívneho vývinu a sústavného všestranného zdokonaľovania rodičov. Vzájomné vzťahy manželov – rodičov nemajú zďaleka význam len pre nich samých, ale rozhodujúcim spôsobom determinujú celý obsah rodinného života, celkovú atmosféru, pohodu či nesúlad v rodine. Deti sa nevyhnutne stávajú priamymi účastníkmi celého diania v rodine, pretože práve ona predstavuje pre ne spočiatku jediný – i keď **malý spoločenský svet**.

V rodine je potrebné utvárať medzi všetkými členmi ovzdušie úprimnosti, kolektívnej spolupráce, vzájomnej podpory a úcty, radosti z práce, zdravého kultúrneho oddychu i zábavy.

„Sociálna štruktúra rodiny slúži na utváranie sociálnych vzťahov, pretože rodina je prvou sociálnou skupinou, ktorú dieťa pozná. Rodina má v súčasnosti najčastejšie tieto podoby:

1. rodina úplná,
2. rodina s nevlastným rodičom - doplnená,
3. rodina neúplná,
4. rodina rozháraná (problémová, dysfunkčná) /Ďurič, Bratská, 1997/.

Žiada sa doplniť, že v našej kultúre sa vyskytujú aj iné podoby rodiny, napríklad rodina v podobe vzťahov druh – družka, či rodina, kde sa o deti starajú starí rodičia alebo len jeden z nich, a žiaľ, stále aktuálna je výchova detí mimo rodiny.

1.1.4 Štýly rodinnej výchovy

„Rodina svojim štýlom života vytvára obojstranné výchovné pôsobenie. Narodením dieťaťa dochádza k zmenám v zložení rodiny, vznikajú nové interakcie s dieťaťom i medzi dospelými. Rodina si vytvára istý štýl, spôsob vzájomného pôsobenia i pôsobenia na dieťa“ / Gáborová, Ľ., 1999, s. 79/. Tak ako sa od seba odlišujú jednotlivé rodiny svojím spôsobom života, tak sa odlišuje aj sama rodinná výchova v nich.

V niektorých rodinách sa uplatňuje **autoritatívna výchova**, ktorá sa opiera o absolútnu poslušnosť detí. Rodičia neobmedzene vládnu – o rozkazoch, príkazoch a zákazoch sa v rodine nediskutuje. V prípade, že sa dieťa odmieta bezvýhradne podriaďiť, nasleduje zvyčajne telesný trest. Deti v týchto rodinách bývajú síce poslušné a svedomité, no zato bývajú nesmelé, plaché a nervózne. Poniektoré sa neskôr tvrdohlavo postavili proti rodičom /Rozinajová, 1989/.

„Najfrekvencovanejší spôsob výchovy, tzv. **demokratický**, je založený na vzájomnej úcte a rešpektovaní, kde rodičia berú do úvahy prejavy, potreby i nápady svojich detí a vedú ich k tomu, aby aj ony rozumeli im - rodičom a konali podľa toho“ /Gáborová, Ľ., 1999, s. 79/. Charakterizuje ho pevné vedomie, dôraznosť, dôslednosť, ale aj pružnosť. Vzťahy sú vrelé, akceptujúce, rodičia podporujú samostatnosť a iniciatívu dieťaťa. Typická je vzájomná dôvera a spolupráca. Vo výchove sa uplatňuje presvedčovanie, povzbudzovanie, pôsobenie vlastným príkladom a menej príkazmi a trestami.

„**Úzkostlivá výchova** má za následok nesamostatnosť dieťaťa. Samostatnosť dieťaťa sa dá nadobudnúť iba za predpokladu, že rodičia dieťaťu dôverujú, že mu umožňujú, aby pracovalo samostatne a pritom preberalo za svoje konanie aj zodpovednosť“ /Rozinajová, H., 1989, s. 186/.

Liberálny výchovný štýl /Hroncová, Emmerová, 2004/ charakterizuje pasívny prístup rodiča k výchove, nedostatočné vedenie dieťaťa. Rodič riadi dieťa málo alebo vôbec. Typický je nedostatok organizovanosti, istoty, malá efektívnosť výchovného pôsobenia. Chýba pevný identifikačný model. Vzťahy sú uvoľnené. Dieťa môže pociťovať nedostatok lásky, závislosti. Liberálni rodičia prejavujú minimum výchovných požiadaviek. Pôsobenie na dieťa je rozkolísané. Vo svojom správaní môže byť dieťa neisté, nevypočítateľné.

K záporne pôsobiacim vplyvom rodinnej výchovy patrí aj rodina **perfekcionalistická**. Požiadavky týchto rodičov sú príliš vysoké, deťmi často nerealizovateľné. Najčastejšie sú to rodičia veľmi ambiciózni alebo tí, ktorí svoje neúspechy kompenzujú cez dieťa /Gáborová, 1999/.

Degradujúca /Průcha, 1998/ výchova spočíva v neustálom podceňovaní dieťaťa. Jeho výkon i usilovnosť rodičia permanentne kritizujú. Na dieťaťu hľadajú a vidia iba chyby. Takýto prístup pôsobí depresívne a celkom iste nevedie

k pracovnému nadšeniu a tvorivosti, ale skôr k agresivite alebo ku komplexom menejcennosti /Rozinajová, H., 1989/.

„Nevhodným štýlom výchovy je **výchova rozdielna**. Chápeme ňou odlišný postoj rodičov k otázkam výchovy, v dôsledku čoho vznikajú aj výrazné diferencie vo výchove dieťaťa. Na rozdielne zaobchádzanie rodičov reaguje dieťa protichodnosťou vzťahov k rodičom. Tieto deti sú nervózne, útočné, vzdorovité a tvrdohlavé. Takéto extrémne výchovné pôsobenie vyvoláva v deťoch obranné reakcie /agresivitu, ľahostajnosť, pasivitu, uzavretosť/“ /Gáborová, 1999, s. 82/.

Hroncová /2004/ uvádza ako najmenej vhodný typ výchovy **výchovu patologickú**. Je uskutočňovaná v patologickom rodinnom prostredí (alkoholizmus, kriminalita, neurotizmus...). Dieťa sa už v rodine učí porušovať spoločenské normy správania v dôsledku napodobňovania rodičov. „Takáto zanedbávajúca a narušená výchova neumožňuje vytvárať autoregulačné mechanizmy správania dieťaťa v spoločensky žiaducom smere. Často vyúsťuje do vzniku deviantných spôsobov správania“ /Hroncová, 2004, s. 101/.

Každá rodina má vlastné pravidlá, podľa toho, akí ľudia ju tvoria. Ideálny rodič samozrejme neexistuje. Niektoré štýly výchovy však predsa len umožňujú rodičom a deťom pokojnejší život bez konfliktov, najmä v čase dospievania. Pravdepodobne rodičia nebudú rovnako úspešní pri každom dieťati, bez ohľadu na štýl výchovy. Rodičia hovoria, že „všetky deti vychovávajú rovnako“, čo nie je samozrejme pravda, aj keď sa o to usilujú. Deti však nepotrebujú rovnakú výchovu. Každé je iné, má svoj „štýl“ či temperament, ktorý sa môže, ale aj nemusí zhodovať s rodičovským.

Rodina je dynamický systém - každý vzťah je iný, pretože každá osobnosť je iná.

1.2 Školská výchova a jej základné ciele

Školská výchova má spoločenský charakter, uskutočňuje sa v školských zariadeniach, kde výchova dieťaťa nadväzuje na rodinnú výchovu a je organickou súčasťou celej výchovno-vzdelávacej sústavy. Úlohy, postavenie a poslanie výchovy a vzdelávania sú v súčasnom poňatí školskej edukácie ovplyvnené prioritnými úlohami spoločnosti.

Proces **humanizácie a demokratizácie** v školách nás nabáda k pozitívnym zmenám v pedagogickom prístupe k deťom. Základným filozofickým východiskom je zmena v chápaní dieťaťa vo výchovno-vzdelávacom procese. Dieťa - žiak sa stáva aktívnym subjektom výchovy /nie pasívnym objektom/ a zúčastňuje sa tak vlastnou aktivitou na svojom osobnostnom raste. Humanistický prístup vo výchove a vzdelávaní odmieta všetko, čo by mohlo ponižovať dieťa v očiach iných, ale i seba samého, zvlášť pri edukácii detí zo sociálne znevýhodneného prostredia či

žiacov špeciálnych tried, škôl.

Škola pre rozvoj humanizácie podporuje jej podstatné princípy, predovšetkým **jedinečnosť** ako cieľ i podmienku výchovy, **sebarozvoj** dieťaťa, **komplexnosť osobnosti** a **upevňovanie postojov** ako cieľov výchovy a zdôrazňovania prežívania vo výchovno-vzdelávacom procese.

Dieťa si v školskom veku uvedomuje svoju hodnotu, **rozvíja pozitívny sebaobraz** i vedomie, že okolie ho akceptuje a rešpektuje. Zároveň sa musí učiť starať sa o iných ľudí, upúšťať od vlastného egocentrizmu, vzdať sa výhody, či niečoho príjemného v prospech iného dieťaťa alebo skupiny. Tým sa tiež rozvíja úcta k druhým, čo predstavuje dôležitú súčasť kultúry medziľudských vzťahov. Dieťa sa učí komunikovať, spolupracovať, hrať sa, spolunažívať nielen s tými deťmi, ktoré sú mu sympatické, ale aj s tými, ktoré sa od neho odlišujú výzorom, schopnosťami, postavením rodičov, oblečením, zvykmi, materinskou rečou, zdravotným stavom, handicapom atď. Túžba dieťaťa byť s inými a patriť do skupiny sa musí integrovať v túžbe udržať si vlastnú identitu a individualitu /Švec, 1995/.

V školskom prostredí si deti/žiaci pod vedením pedagógov postupne uvedomujú aj to, že môžu ovplyvňovať dianie okolo seba i svoje okolie. Podmienky pre tento proces vytvára učiteľ tým, že do rozhodovania o dianí v triede podľa možnosti zapája aj žiacke spoločenstvo. Podnecuje každé dieťa k tomu, aby preberalo na seba rozličné roly, v ktorých sa učí nielen plniť úlohy a požiadavky iných, ale aj viesť ostatných zodpovedne sa rozhodovať, obetovať sa pre iných, čo pozitívne ovplyvňuje nielen samo dieťa, ale aj jeho rovesníkov /Průcha, 1997/.

„Deti sa príchodom do ZŠ dostávajú do nového sociálneho prostredia s rozmanitými sociálnymi vzťahmi a menia svoj spôsob života. Mení sa aj denný poriadok a ich doterajší život sa obohacuje o nové zmyslovo-pohybové, poznávacie a citové podnety ako aj sociálne kontakty s rovesníkmi a dospelými osobami. Deti nadobúdajú nové príležitosti na sebazdokonaľovanie v rôznych, doposiaľ neznámych oblastiach. Škola sa preto usiluje usporiadať výchovno-vzdelávací proces, ktorý sa realizuje v rôznych organizačných formách tak, aby sa stal život detí/žiacov v nej radosný, zaujímavý a príťažlivý“ /Guziová, K., 1999/.

Dominantným činiteľom pri výchove a vzdelávaní detí v škole je **osobnosť pedagóga**. Učiteľ, ktorý pohladením, úsmevom a rozhovorom vie s dieťaťom nadviazať slovný a citový kontakt, otvára mu priestor pre príjemný pobyt počas vyučovania. Pre dieťa je zdrojom informácií o svete, prírode a tiež príkladom v správaní sa a konaní. Sociálnym podmieňovaním formou konkrétnych príkladov zo života, primerane veku, zámerne reguluje správanie detí, čím formuje ich charakter. **Formovanie osobnosti dieťaťa** a jeho hodnotovej orientácie je vlastne učením bez „vyučovania“, spočíva hlavne v celkovej atmosfére vzťahu učiteľa a žiakov, v spôsobe ich vedenia a regulovania jednotlivcov i v systéme odmien a trestov.

Základný postoj dieťaťa k učiteľovi sa vytvára od prvého stretnutia a prehĺbuje sa každodenným kontaktom. **Dobry učiteľ za výchovné hľadisko svojej práce považuje vieru v to, že každé dieťa je dobré, vychovateľné, formovateľné.** Pristupuje k dieťaťu priateľsky, radí mu, pomáha a uľahčuje prežívanie vzťahov k ľuďom vo všeobecnosti, priateľom či kamarátom, okolitému svetu a prírodnému daniu, je spravodlivý, láskavý a milý /Baďuríková, 2001/.

Úlohou školy je podnecovať kognitívny, ale aj sociálny, emocionálny a psychomotorický rozvoj osobnosti, podieľať sa na utváraní individuálneho ľudského bytia každého dieťaťa. Aj keď má pre jeho rozvoj rozhodujúci význam výchova v rodine, učiteľ má dôležitú úlohu identifikovať eventuálne nedostatky a problémy v jeho vývine, a pomôcť mu, aby bolo v škole úspešné v oblasti školského výkonu aj v sociálnych vzťahoch. Status učiteľa nadobúda nové dimenzie partnerstva so žiakom s cieľom pomoci a usmerňovania učebnej činnosti /Belásová, 1999/. Z tohto hľadiska zohrávajú významnú úlohu **ciele výchovy a vzdelávania**, ktoré pomáhajú učiteľom pri plánovaní a realizácii edukačného procesu a sú orientované na demokratizáciu a humanizáciu vzdelávania a riadenia školy.

Podľa Zelinu (2006, s.7) **tvorivo-humanistická výchova** akcentuje:

- vnútornú motiváciu – vyvolanie záujmu žiaka o učenie,
- vzťah spolupráce a partnerstva medzi učiteľom a žiakom, radosť, potešenie z naučeného a poznaného,
- chuť objavovať a riešiť problémy,
- radosť zo spoločnej práce,
- zážitok zmysluplnosti z učenia a objavovania ako nepodmienej hodnoty.

„Humanisticky orientovaná výchova a vzdelávanie vyúsťuje do globálneho a integrujúceho cieľa – naučiť žiaka žiť súčasný a budúci život“ /Mihálik, 1996/. Ako zdôrazňuje Koncepcia rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 – 20 rokov, z takto poňatej výchovy a vzdelávania vyplýva pre školu potreba zmeny jej zamerania z tradičného odovzdávania vedomostí na osvojenie si metód spracovania a aplikácie informácií. **Európska dimenzia vzdelávania** kladie dôraz hlavne na problematiku celoživotného vzdelávania, ktorého súčasťou je výučba cudzích jazykov, informačných technológií, výchova k demokratickému občianstvu, humanite, rešpektovaniu všeludských etických hodnôt a uznávaní ľudských práv a slobôd /Delorsov koncept. In: Európa od A po Z, Sprievodca európskej integrácie, 1997/.

Európsky referenčný rámec /Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie z 18.12.2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie/ definuje v kontexte európskeho občianstva v oblasti vzdelávania **základné kľúčové kompetencie** ako kombináciu vedomostí, zručností a postojov:

- komunikáciu v materinskom jazyku,

- komunikáciu v cudzích jazykoch,
- matematickú kompetenciu a základné kompetencie v oblasti vedy a techniky,
- digitálnu kompetenciu,
- naučiť sa učiť,
- spoločenské a občianske kompetencie,
- iniciatívnosť a podnikavosť,
- kultúrne povedomie a vyjadrovanie.

Petlák, Komora /2003, s. 124/ ponúkajú celostný systém cieľov výchovy pre pracovný a mimopracovný život, vyjadrený ako ciele k:

- školovaniu a samoučeniu,
- občianstvu,
- povolaniu,
- manželstvu a rodičovstvu,
- vedeniu domácnosti,
- ochrane a upevňovaní zdravia,
- aktívnej účasti na kultúrnom živote spoločnosti,
- prosocálnej komunikácii a interakcii ako aj výchovy k sebarealizácii a sebaidentite.

Problematika cieľov školskej výchovy a vzdelávania je veľmi komplikovaná. Ich stanovenie je ovplyvňované viacerými faktormi, najmä vekovými a individuálnymi osobitosťami žiakov a v neposlednom rade i spoločenskými záujmami a potrebami. Pri určovaní cieľov výchovy a vzdelávania je teda potrebné rešpektovať zmeny, ktoré vo vývoji spoločnosti prebiehajú, a ktoré sa predpokladajú, tzv. megatrendy vývoja. Zmeny, ktoré sa odohrajú v 21. storočí, v dôsledku rýchlosti, rozsahu a významu s najväčšou pravdepodobnosťou v mnohých ukazovateľoch prevýšia dianie celého posledného tisícročia. Pretože škola pripravuje deti a mládež na život a prácu hlavne v budúcnosti, musí byť schopná vo vzájomnom prepojení výchovy, vzdelávania a spoločnosti na všetky spomínané zmeny pružne reagovať /Turek, 2005/. Optimálna syntéza partikulárnych, blízkych, vzdialených, tematických, vzdelávacích, výchovných i rozvíjajúcich školských cieľov však svojou podstatou a pedagogickou funkčnosťou predstavuje základný, perspektívny cieľ v zložitom systéme požiadaviek formatívneho významu – harmonický rozvoj ľudskej osobnosti /Mihálik, 1996/.

2 PARTNERSTVO ŠKOLY A RODINY

Rodina a škola majú **spolurozhodujúci význam** pri výchove dieťaťa. Od ich spolupráce veľa záleží. Ide hlavne o to, aby sa prehĺbila zásada jednotného vplyvu vo výchove - aby dieťa nepočulo iné doma a iné v škole. Tam, kde sa spomínaná zásada poruší, v deťoch sa utvára pochybovačnosť, rozpoltenosť, nedôverčivosť, pretváрка. Nevedia, komu majú veriť, lebo ich morálne kritériá ešte nemajú pevný základ a chýba im skúsenosť, aby mohli pomyselnú pravdu sami posúdiť. Rozpory v myslení, v cítení, v reči a v činoch ich trápia a môžu pôsobiť na formovanie ich osobnosti negatívne .

Kvalitná spolupráca je jednou z možných ciest zefektívnenia každej ľudskej činnosti. Spolupráca medzi ľuďmi však môže úspešne fungovať len vtedy, keď ich vzťahy sú založené na **vzájomnej dôvere a úcte**. Táto základná požiadavka sa v plnej miere vzťahuje aj na partnerstvo rodiny a školy.

Absencia či strata dôvery medzi rodinou a školou môže postupne spôsobiť, že sa vzájomne odcudzia. V tejto súvislosti ako určitý paradox vyznieva fakt, že hoci si rodičia a učitelia často kladú otázku, ako zladiť predstavy jedných aj druhých, aby obidve strany boli s úrovňou a formou vzájomných vzťahov spokojní, táto spolupráca býva v školskej praxi napriek snahe poväčšine formálna.

Partnerstvo rodiny a školy môže byť v praxi **efektívne** vtedy, keď bude mať vymedzené určité pravidlá a kompetencie. V prvom rade je potrebné zmeniť zásadným spôsobom celkovú atmosféru partnerstva. Učitelia by mali považovať rodičov za rovnocenných partnerov a pre ich aktivitu vytvárať adekvátny priestor. Za výchovu dieťaťa v konečnom dôsledku zodpovedajú rodičia. Rodič má teda plné právo byť informovaný o výkonoch a správaní sa dieťaťa v škole, zároveň by však mal mať príležitosť vyjadrovať sa k určitým otázkam pedagogického procesu. Na druhej strane by ale rodičia nemali na učiteľov vyvíjať psychický nátlak, prenášať na nich zodpovednosť za výchovu vlastných detí či dokonca spochybňovať ich profesionálnu pripravenosť. Obidve strany by si mali vzájomne tolerovať svoje názory, **akceptovať sa**.

Učiteľ môže nevtieravo a zároveň cieľavedome využívať pedagogickú osvetu, tlač, alternatívne spôsoby a nápady. Veľa ale závisí od schopnosti pedagóga, ako dokáže už známe formy spolupráce kombinovať, obmieňať, inovovať a dopĺňať svojimi skúsenosťami. Z toho vyplýva, že partnerstvo školy a rodiny nemožno chápať ako izolovaný jav, jednorazovú akciu, úradný výkon, ale ako cieľavedomý výchovný program celej školy.

Hľadanie kvalitatívne nového dialógu medzi učiteľmi a rodičmi, ktorého sme v súčasnej dobe svedkami, je aj hľadanie odpovede na otázku „Ako zmeniť obsah a formy spolupráce medzi rodinou a školou?“ V tejto súvislosti je žiaduce, aby učitelia preorientovali svoje pedagogické myslenie v zmysle presmerovania

centrálneho aspektu pedagogického procesu **čo a ako učíme** na hľadisko **koho učíme** /rešpektovanie osobnosti dieťaťa, jeho prirodzených potrieb, schopností, záujmov, motivácie, jeho vnútorného psychického sveta.../.

Základným predpokladom spolupráce je prijatie dieťaťa, jeho akceptácia a pozitívne hodnotenie učiteľom. Je to prvý krok na ceste skvalitnenia samotného ponímania školy rodičmi. Ak rodič vidí, že sa dieťa cíti v škole dobre a bezpečne, zvyšuje sa tým jeho dôvera ku škole, k učiteľom. Platí to však aj naopak.

Vzťah partnerstva rodiny a školy vo svojej podstate vyplýva z potreby vzájomne sa dopĺňať. V princípe škola nikdy nemôže nahradiť rodinu a rodina školu. Výchovná práca školy a rodiny by sa mala vzájomne prelínať a podporovať. Ak rodičom nie je postup školy jasný alebo s ním nesúhlasia, je potrebné, aby tieto nejasnosti riešili najprv s učiteľom svojho dieťaťa. Pochybnosti o správnosti postupu školy by rodičia nemali nikdy vyjadrovať pred dieťaťom. Rovnako je chybou, ak učiteľ svoje pochybnosti o správnosti postupov a záveroch rodičov vyjadruje pred deťmi/žiakmi. **Dieťa potrebuje mať istotu, ktorú mu práve škola a rodina vo vzájomnej súčinnosti môže zabezpečiť** /Petrasová, 2003/.

Mnohí rodičia, žiaľ, nevenujú výchove dostatočnú, ba často krát žiadnu pozornosť. A neexistujúca výchova je tiež výchova **sui generis**. Rozvrátené manželstvá, demotivujúce rodinné prostredie, často krát až zvrátené rodinné názory na výchovu detí a prácu človeka, morálne problémy, negativizmus voči mladej generácii, jej túžbam a záujmom, deklasované rodiny, ktoré len plodia deti a nezabezpečujú im ani základné životné podmienky, sú výkričníkmi do svedomia takýchto rodín i našej spoločnosti. Škola sa však v prevažnej miere nezrieka výchovy detí a spolupráce s rodičmi ani vtedy, keď sa spomínané rodičovské spoločenstvo z akýchkoľvek príčin stavia proti nej. **Preto sa škola a rodina ako rovnocenní partneri musia dohodnúť a postupovať vždy v záujme dieťaťa**.

2.1 Formy tradičnej spolupráce

Nadviazanie spolupráce školy s rodinou a budovanie partnerstva nie je záležitosťou jednorazovou. Život v školskom zariadení má svoju dynamiku, ktorá sa prenáša i do oblasti mimo priamej práce s deťmi, teda i do styku s rodinou a má niekoľko foriem.

V tejto časti chceme rozobrať metódy a formy spolupráce triedneho učiteľa, ktoré pedagógovia bežne uplatňujú vo svojej práci, a ktoré im síce pomáhajú udržiavať záujem rodičov o život v škole, no aj keď v našom školstve pretrvávajú dodnes, sú často nevhodné a charakterizujú ich aj mnohé negatíva:

- **Rodičovské združenie - plenárne a triedne schôdze** – uskutočňujú sa spravidla štyrikrát ročne, avšak čoraz častejšie sa v praxi stretávame

s vysokou neúčastou rodičov, a to hlavne rómskych žiakov. U detí z majority je neúčasť rodičov často spôsobená tým, že títo sú v kontakte so školou takmer denne. Komunikácia na spoločných stretnutiach pozostáva obvykle z dvoch častí – z odovzdania informácií rodičom a individuálnych konzultácií na žiadosť rodičov /Búgelová, 2005/.

- **Rodinné návštevy** - poznanie celkovej rodinnej atmosféry je dôležitý predpoklad k tomu, aby sa spolupráca medzi školou a rodičmi úspešne rozvíjala. Veľký význam pre učiteľa má osobná návšteva rodiny. Umožňuje získať prehľad o prostredí, v ktorom žiak žije, učí sa, trávi voľný čas a pod. Aj tu však dochádza k určitým obmedzeniam (rómska rodina, resp. rodina zo sociálne znevýhodneného prostredia má nie vždy vyhovujúce podmienky pre takúto rodinnú návštevu).
- **Individuálne konzultácie** - týkajú sa poväčšine rodičov detí z majoritnej skupiny. Len málokto rý rómsky rodič vníma takúto formu spolupráce ako dôležitú.
- **Stretnutie rodičov absentujúcich žiakov s pracovníčkou OÚ - odboru sociálnych vecí** - v záujme zlepšenia dochádzky žiakov do školy jej vedenie organizuje stretnutia rodičov tých žiakov, ktorí aj napriek rôznym opatreniam vynechávajú vyučovanie, s pracovníčkou OÚ - odboru sociálnych vecí. Táto forma sa javí už od začiatku ako málo účinná, lebo účasť rodičov detí, ktorých sa to týka, býva často minimálna.
- **Škola - Špeciálne - pedagogická poradňa (ďalej ŠPP) – Pedagogicko – psychologická poradňa – rodič** - aj tu sa stretávame s podobnými skúsenosťami ako v predchádzajúcich prípadoch.
- **Škola – deti – rodičia** - slávnosti, besiedky, zahájenie nového školského roka, Vianočná akadémia, organizovanie Dňa matiek, Deň otvorených dverí, kultúrno-spoločenské akcie. Aj keď v týchto prípadoch sa rómsky rodič na podobné aktivity školy dostaví častejšie, jeho záujem má väčšinou len formálny charakter.
- **Výchovný poradca** - venuje osobitnú pozornosť žiakom zo sociálne znevýhodneného prostredia, žiakom integrovaným, nadaným a talentovaným. Poskytuje konzultácie žiakom a ich rodičom pri riešení výchovných a vzdelávacích problémov, informuje ich o otázkach a možnostiach ďalšieho štúdia a tiež pri voľbe povolania. Opäť zlyháva záujem zo strany rodičov minority.
- **Rada školy** – zasadnutia, na ktorých sa prejednávajú problémy a návrhy zo strany rodičov a pedagógov, sa počas školského roka zvolávajú spravidla štyrikrát. Diskutuje sa na nich o živote školy, ktorý v sebe zahŕňa aj hospodársky a ekonomický chod školy.
- **Školský klub detí** – rodičia detí, ktoré ŠKD navštevujú, majú takmer denne

možnosť komunikovať s vychovávateľkami, zaujímať sa o ich školské výsledky i mimoškolské aktivity.

2.2 Alternatívne možnosti efektívneho partnerstva

V tejto časti publikácie rozoberáme námety na spoluprácu učiteľa s rodinou. Ide o netradičné metódy a formy, ktoré môžu aspoň čiastočne pomôcť udržiavať záujem rodičov o školskú prácu ich detí a postupne budovať partnerstvo prospešné pre všetky zainteresované činitele.

Cieľom je zapojiť do tohto procesu čo najviac rodín, hľadať nové a účinnejšie spôsoby partnerstva. Zmieňujeme, že určité riešenia by mohla priniesť aj spolupráca s rôznymi nadáciami, združeniami, či už štátnymi alebo neštátnymi.

Alternatívou je kvalitatívne nový prístup pri praktických stretnutiach s rodičmi, kedy rodič už nie je len ich pasívnym účastníkom, ale práve naopak, aktívne vstupuje do interakcie s vlastným dieťaťom podľa inštrukcií učiteľa. Takéto stretnutia sú náročné na prípravu, no keď sa spojí premyslená organizácia činnosti so zanietenosťou pedagógov a ochotou rodičov, efekt je citeľný.

Cieľom týchto aktivít je prezentovať prácu učiteľov a detí - rodič spoznáva obsah práce v škole, má tiež možnosť konfrontovať reakcie svojho dieťaťa s rovesníkmi, sledovať jeho správanie a aktivitu v kolektíve. Obsah praktickej činnosti rodičov s deťmi môže byť návodom na spoločné činnosti a hry s vlastným dieťaťom v domácom prostredí.

V tejto súvislosti chceme upriamiť pozornosť čitateľa na niektoré **zásady**, ktorých dodržiavanie pomáha partnerstvo školy a rodičov pri spoločných stretnutiach efektívnejšie realizovať /Mrázová, In: Maslová, 2002, s. 11, 12/:

- je dôležité si uvedomiť, že stretnutie by malo mať zmysel pre obidve zúčastnené strany, malo by byť opodstatnené, mať príčinu, prečo sa koná, za akým účelom a cieľom (napr. stretnutie sledujúce prehĺbenie vzájomných vzťahov),
- termín stretnutia je potrebné zvoliť po prieskume názorov a informácií zo strany rodičov tak, aby im vyhovoval,
- snažiť sa vytvoriť príjemné, neformálne prostredie (napr. s pohostením, môže sa podávať káva, čaj, minerálka a sušienky, alebo vytvoriť atmosféru dôvery zapálením niekoľkých vonných sviečok),
- nezanedbateľný je aj rovnocenný spôsob usadenia, pričom najosvedčenejším sa javí sedenie v kruhu bez začiatku a bez konca,
- je žiaduce a slušné privítať všetkých prítomných rodičov a vyjadriť radosť z ich účasti na stretnutí,
- organizátor má oboznámiť účastníkov s programom stretnutia

- a predpokladaným časom jeho trvania,
- nesmieme plytvať s časom rodičov, naopak, šetriť ho dodržiavaním predpokladaného časového limitu,
 - vytvárať podmienky pre aktivitu, vstupy rodičov; dať rovnakú možnosť všetkým rodičom kedykoľvek sa vyjadriť,
 - neuprednostňovať niektorých rodičov podľa sympatií,
 - zaujať priateľský postoj, snažiť sa odľahčiť atmosféru v prípade vzniku konfliktu alebo nedorozumenia medzi rodičmi (napr. slovné napadnutia, irónia a pod.),
 - byť prístupný a ľudský, vystupovať v pozícii rovnocenného partnera, uznať si chyby,
 - poďakovať všetkým rodičom za príjemne prežité spoločné chvíle a za ich ochotu spolupracovať,
 - v deň spoločného stretnutia si neplánovať iný program, neponáhľať sa domov, byť k dispozícii rodičom, ktorí majú potrebu porozprávať sa, aj keď sa už „oficiálne“ stretnutie skončilo,
 - kolegovia by mali byť jednotní nielen v práci s deťmi, ale aj pri spolupráci s ich rodičmi; nejednotnosť poskytuje priestor pre vznik nedôvery rodičov v profesionalitu pedagógov,
 - za dôležitý psychologický moment považujeme aj účasť riaditeľa školy na spoločnom stretnutí rodičov a učiteľov; svojou prítomnosťou prejavuje pozornosť a podporu v spolupráci ako takej; niekoľko úprimných slov na úvod, pozdrav s práním úspešného priebehu stretnutia môže kladne ovplyvniť výsledky spolupráce vôbec.

Búgelová /2005, s. 72 – 74/ uvádza niektoré odporúčania pre vedenie efektívneho rozhovoru s rodičmi pri individuálnych konzultáciách:

- vytvoríme „neuponáhľané“ ovzdušie – nekonzultovať s rodičom „za pochodu“,
- snažme sa vytvoriť pri rozhovore aspoň minimálne súkromie /podľa možnosti osobitný priestor/,
- nepovažujeme za zbytočný luxus dve pohodlné kreslá v izolovanom priestore /hoci na chodbe/ pri individuálnej konzultácii s rodičom, zabezpečíme tým, že aj pôvodne nepríjemný rozhovor nadobudne menej konfrontačný charakter,
- rozhovor začneme pozitívnym hodnotením žiaka /aj keď chceme rodiča upozorniť na nedostatky dieťaťa/,
- vo svojich vyjadreniach budme konkrétni, vyhýbajme sa všeobecným tvrdeniam,

- na rozhovor sa dôkladne pripravme /hlavne, ak sme iniciátormi stretnutia/,
- počítajme s tým, že rodič bude pri obhajovaní svojho dieťaťa v roli advokáta, čo je prirodzené /nie je to nedostatok objektívneho posúdenia/ a na svojom dieťati vidí podstatne menej chýb ako my /nepresviedčajme ho o opaku/,
- osobnosť dieťaťa môžeme hodnotiť len v prípade celkového pozitívneho hodnotenia /chápavosť, nadanie, vzhľad.../, pri negatívnom hodnotení nikdy nehodnoťme osobnosť žiaka /obvykle by sme tým zranili rodiča na tom najcitlivejšom mieste/,
- návrhy na riešenie predkladajme rodičom vždy formou prosby, požiadavky, no nikdy ako podmienkovú otázku či vyjadrenie /získanie rodiča pre spoluprácu/,
- zdržme sa akýchkoľvek devalvačných prejavov voči rodičovi /zachovajme korektnosť a zdvorilosť, kontrolujme si mimiku, gestá a formu prejavu – profesionálny prístup aj v prípade negatívneho postoja rodiča/,
- uvedomme si silu vlastného slova, zvažujme preto formuláciu, množstvo a obsah informácie, ktorú rodič prenesie do domáceho prostredia/,
- sledujme čas venovaný individuálnej konzultácii /odporúčané trvanie od 10 – 30 minút/.

2.2.1 Námety a aktivity

Veríme, že nasledovné aktivity poskytnú, aj keď na obmedzenom priestore, kompaktný námet na zlepšenie hlavne komunikačných možností učiteľov a rodičov pri budovaní kvalitného partnerstva v prostredí základnej či špeciálnej základnej školy /prevzaté zo Združenia Orava pre demokraciu vo vzdelávaní: Spolupráca školy a rodiny, 2002/.

Na úvod stretnutí s rodičmi je vhodné použiť **zoznamovacie** alebo **zahrievacie** aktivity, ktoré navodia príjemnú atmosféru, pocit dôvery a istoty zo strany rodičov. Uvedieme aspoň niektoré z nich /Paľová, in Maslová, 2002/:

Pavučina vzťahov

Na prvom spoločnom stretnutí je vhodné, aby sa rodičia mali možnosť zoznámiť nielen s učiteľom, ale aj medzi sebou navzájom. Jednou z možností je vytvorenie takzvanej pavučiny vzťahov. Sedieť alebo stáť môžu v kruhu, v ktorom putuje kľbko krížom krážom, od jedného rodiča k tomu, ktorého ten predchádzajúci aspoň trochu pozná. Každý rodič, ale aj učiteľ, má tak možnosť v krátkosti povedať ďalším pár slov o sebe. Takto sa niť kľbka poprepletá a znázorní novo vznikajúce vzťahy medzi rodičmi. Učiteľ má vtedy príležitosť vyjadriť vieru, že sa tieto vzťahy

stanú pevnými povrazmi, podobne ako medzi ich deťmi v triede.

Zahrievačka

Mnohí z nás bývame v novom prostredí strnuli a napätí. Určite sa takto podobne cítia aj rodičia na prvom spoločnom stretnutí s učiteľom. Uvoľnenie im môže učiteľ poskytnúť pohybovou aktivitou nazvanou „Výmena miest“. Učiteľ sa postaví do stredu kruhu a dáva inštrukcie:

1. Vymenia si miesta tí rodičia, ktorí majú radi svoje deti.
2. Vymenia si miesta tí, ktorí chcú, aby bolo ich dieťa v živote úspešné.
3. Vymenia si miesta tí, ktorí chcú, aby sa ich dieťa v škole dobre cítilo, atď.

Táto aktivita ukáže, že všetci chceme to isté a máme teda spoločné ciele.

Konfrontácia cieľov

Je dôležité, aby výchovno-vzdelávacie ciele učiteľa boli v súlade s cieľmi rodičov. Hneď na začiatku školského roka je preto dobré tieto ciele porovnať, prípadne určiť priority na nastávajúce obdobie. Jednou z možností je urobiť to takto:

1. Každý rodič si napíše 10 vecí, ktoré chce, aby sa jeho dieťa v nastávajúcim školskom roku naučilo.
2. Rodičia v menších skupinách (5 - 6 členov) svoje ciele prekonzultujú a vyberú päť spoločných (najdôležitejších).
3. Jednotlivé skupiny prezentujú svoje názory.
4. Spoločne vyberieme päť najfrekvencovanejších cieľov a podiskutujeme o nich.
5. Na záver porovnáme vybrané ciele rodičov s cieľmi učiteľa.

Ak sa rodičia a učiteľ dokážu zhodnúť na prioritách výchovno-vzdelávacieho procesu ich detí, položia tak základný kameň spolupráce, na ktorej rodičia, žiaci a učiteľ spoločne participujú.

Námety na zefektívnenie kooperácie a partnerstva:

LISTRY RODIČOM /Paľová, In: Maslová, 2002/

Cieľ: Posilniť partnerstvo rozšírením možností komunikácie učiteľa s rodičmi.

Predpokladaný čas: štvrtročne

Trieda: všetky ročníky ZŠ, ŠZŠ

Listy písané rodičom sú veľmi účinnou formou komunikácie učiteľa s rodičmi svojich žiakov. V čom spočívajú výhody?

- Pri písaní listu má učiteľ dostatok času premyslieť si jeho obsah, nekoná nerozmyslene alebo v afekte.

- Slovné dokáže učiteľ lepšie zhodnotiť úspechy či neúspechy žiaka.
- Rodič si list môže niekoľkokrát prečítať doma v pokoji a tým aj lepšie pochopiť slová učiteľa či jeho zámer.
- Na učiteľov list má rodič možnosť premyslene reagovať.
- Vytvorenie priestoru pre menej komunikatívnych a ostýchavejších rodičov na lepšiu komunikáciu s učiteľom.

V praxi pedagógov sa osvedčilo písanie listov rodičom ako štvrtročné hodnotenie žiakov alebo vo forme „Pochvalných listov“, ktoré sa môžu posilať pri niektorých výnimočných úspechoch alebo prejavoch správania sa žiaka.

Pre lepšiu názornosť uvádzame príklad jedného listu pomyselnej p. učiteľky a odpoveď naň:

Milí rodičia...../meno žiaka/,

Dovoľte, aby som zhodnotila prácu Vášho syna za prvé tri mesiace v školskom roku 2003/2004.

...../meno/ je veľmi milý a svedomitý druhák. Na vyučovanie sa pripravuje zodpovedne. Len občas si niečo zabudne. Číta pekne, plynule, primeraným tempom. Má pekné tvary písmen a jeho písmo je úhladné. Donedávna síce v zošitoch často škrtaľ, ale v poslednom čase sa to veľmi zlepšilo. Má chuť pracovať. Na vyučovaní sa snaží byť sústredený, iba na matematike občas urobí chybu.

Rád rozpráva a jeho ústny prejav sa zlepšuje. Zapája sa do našich rozhovorov, je rád vypočutý, keď chce niečo povedať. Často však vykrikuje. Potrebuje sa naučiť lepšie sa ovládať a byť trpezlivý. Snaží sa. Niekedy sa mu to však na prestávke nedarí a pustí sa do šarvátky alebo naháňačky. Bola by som rada, keby to zmenil. Je to milý kamarát a rád spolupracuje.

Dobre myslená rada:

Precvičujte hlasné čítanie a sústredené písanie. Učte ho trpezlivosti.

V /miesto, dátum/

p. učiteľka

Milá pani učiteľka,

Ďakujeme Vám za Vaše výstižné hodnotenie nášho syna. Veľmi nás teší, že sa jeho výsledky v učení zlepšili. Čo nás menej teší, je jeho správanie počas vyučovania i cez prestávky. Berieme na vedomie hlavne jeho šarvátky a netrpezlivosť. Dúfame, že náš i Váš vplyv nám pomôže spoločne prekonať tieto

neduhy.

S vďakou a úctou rodičia

BINGO ŠŤASTNÉHO RODIČA /Palková, In: Maslová, 2002/

Ciele: Uvedomiť si a precítiť chvíle, kedy sú ľudia šťastní. Prehliť sebaopoznanie i poznanie blízkych. Vyjadriť svoje pocity a názory.

Predpokladaný čas: 15 minút počas triedneho aktívu

Trieda: všetky triedy ZŠ, ŠZŠ

Viete, čo robí teraz vaše dieťa?

Táto otázka môže zneistiť viacerých z nás, ktorí sme rodičmi. Akoby aj nie, keď sa každé ráno rozbiehame za pracovnými povinnosťami, denne riešime množstvo problémov, ocitáme sa v stresových situáciách, zápasíme s nedostatkom času a financií. A potom? Konečne doma, konečne chceme mať pokoj. Často nezvýši ani čas ani chuť opýtať sa dieťaťa: „Tak, aký si mal/a deň? Čo si dnes robil/a? Čo sa ti vydarilo, a čo nie?“

Sú však medzi nami rodičia, ktorí do svojho každodenného kolobehu života zaraďujú aj spoločné chvíle, kedy sa stretáva celá rodina, nahlas sa hovoria o prežitom dni a robia sa plány do budúcnosti. Dieťa je takto rovnocenným partnerom, hovorí o svojich pocitoch, túžbach a vyslovuje vlastné názory. Takýchto rodičov pravdepodobne otázka z úvodu nezaskočí, ale pokojne na ňu budú odpovedať.

Možnosť overiť si, ako poznajú svoje dieťa, môžu rodičia dostať na jednom zo stretnutí. Deň pred rodičovským stretnutím vyplnia žiaci anketu, v ktorej odpovedia na otázky zostavené tak, aby mali možnosť pozitívneho pohľadu bez negatívnych pocitov či i potreby svoje odpovede prikrášľovať.

Otázky pre žiakov:

1. Čo robíš, keď si sám doma?
2. Po čom najviac túžiš?
3. Ktorú vlastnosť máš na rodičoch najradšej?
4. Čím by si chcel byť?
5. Kedy je Vaša rodina najšťastnejšia?
6. Čo si rodičia najviac na Tebe cenia?
7. Napíš jednu vetu pre rodiča.

Odpovede učiteľ pozbiera. Na druhý deň, počas rodičovského združenia, si rodičia zahrajú aktivitu **BINGO**. Každý účastník dostane rovnaký hrací plánik s vyznačenými štvorčekmi - ich počet by mal byť rovnaký alebo väčší, ako je počet

všetkých účastníkov. V každom štvorčeku je napísaná jedna osobná charakteristika, napr. „Mám dve deti“, „Rád sa bicyklujem“, „Mám svetlé vlasy“, „Moja najobľúbenejšia farba je oranžová“ a pod. Úlohou rodičov je nájsť medzi účastníkmi takých, ktorí spĺňajú kritériá napísané v jednotlivých štvorčekoch. Vyhráva ten, kto má v každom štvorčeku zapísané jedno meno.

O veselé situácie a komentáre akiste nebude núdza. Takáto aktivita na úvod nielenže zahreje a postará sa o navodenie dobrej nálady, ale zároveň poskytne možnosť, aby sa rodičia navzájom lepšie spoznali.

V tomto veselom duchu sa rodičovské spoločenstvo dostane k **BINGU ŠŤASTNÉHO RODIČA**. Učiteľ im rozdá čisté papiere a poprosí ich, aby na nasledujúce otázky odpovedali úprimne, pretože budú odpovedať sami pre seba, a keď nebudú chcieť, nemusia sa so svojimi odpoveďami podeliť s ostatnými.

Otázky pre rodičov:

1. Čo robí Vaše dieťa, keď je samo doma?
2. Po čom Vaše dieťa najviac túži?
3. Ktorá Vaša vlastnosť sa mu najviac páči?
4. Čím by chcelo byť?
5. Kedy je Vaša rodina najšťastnejšia?
6. Čo si na Vašom dieťati najviac ceníte?
7. Napíšte jednu vetu pre Vaše dieťa.

Keď sú rodičia s odpoveďami hotoví, učiteľ im rozdá hárky s odpoveďami ich detí. Rodič, ktorý má zhodné odpovede so svojim dieťaťom, si zakrúžkuje číslo otázky, ak dôjde k prekvapeniu, zapíše si otáznik. Kto má úplnú zhodu, môže si zakrúžkovať **BINGO** alebo si ho zapíše do svojho háрку. Zo skúseností pedagógov možno konštatovať, že sledovať tváre rodičov, keď si porovnávajú svoje odpovede so synom či dcérou, je nezabudnuteľné. Jedni sa s úsmevom, iní s prekvapením nahlas delia o svoje pocity.

Sme presvedčení, že cestou domov mnohí rodičia porozmýšľajú o svojich deťoch. Ak sa tak stane, potom **BINGO ŠŤASTNÉHO RODIČA** splnilo svoj cieľ.

ZAJAČÍK PRVÁČIK Z RODINY DO RODINY /Paľová, In: Maslová, 2002/

Cieľ: Získať a prehĺbiť pozitívny vzťah ku škole vzájomnou kooperáciou.

Predpokladaný čas: celý školský rok

Trieda: prvý ročník ZŠ a ŠZŠ

Mnohí z nás sú presvedčení, že škola by mala byť pre žiakov druhým

domovom. Keď má učiteľ na začiatku nového školského roka privítať prváčikov, určite si kladie otázky: „Čorobiť, aby nepocítili sklamanie, ale naopak, aby sa im v škole páčilo?“, „Ako spojiť školské prostredie s rodinným?“, „Podarí sa mi pre nich vytvoriť druhý domov?“, „Ako sa budú v škole cítiť?“...

Pomôcť môže malý plyšový zajačík, o ktorom prváčikom povieme, že nám ho zverila jeho mamička zajačica, aby sme sa o neho spolu cez rok starali. Zajko totiž veľmi túži ísť do školy a vzdelávať sa. Každý deň si teda zajka odnesie domov jedno dieťa. Takto zajačík denne putuje z jednej rodiny do druhej a zažíva rôzne príhody. Všetko, čo prežije, zapíše rodičia do sprievodného zošita a deti nakreslia obrázok. V rannom komunitnom kruhu potom žiak, v rodine ktorého zajko práve bol, porozpráva o jeho zážitkoch a ukáže svoju kresbu. Tak to ide celý mesiac, kým sa nevystriedajú všetci žiaci.

Druhý mesiac Zajačík Prváčik putuje po rodinách spolu s knihou Smelý Zajko a písmenkovým pexesom. Úlohou pre rodinu je prečítať si niečo z knižky, zahrať sa pexeso a spoločne pripraviť nejaké jedlo. Skúsenosti pedagógov potvrdzujú, že sa v zošitkoch rodiny objavujú humorné príbehy nielen o príprave jedál, ale aj výborné recepty. Dokonca svoje kuchárske výtvary deti spontánne donesú aj ochutnať do školy.

Zajačík Prváčik sprevádza školákov po celý prvý ročník. Postupne, ako sa deti učia písať, sami môžu zaznačovať do zošita zajkove príbehy. Neskôr sa môžu pokúsiť o ňom vymyslieť rozprávky, básničky, hádanky i slovné úlohy a tiež ich zapisovať. Zajačík sa tak stane súčasťou vyučovania. Hravou a nenásilnou formou takto pomôže deťom vzájomne sa lepšie spoznať, priblížiť svoje rodinné prostredie, užšie prepojiť školu s rodinou. Počas ranných komunit sa deti učia vzájomne sa počúvať a samostatne sa vyjadrovať, reprodukovat' skutočné alebo vymyslené príbehy. Na konci školského roka takýmto spôsobom do triednej zbierky určite pribudne niekoľko zapísaných zošitov rozličných príbehov, hádaniek, slovných úloh a receptov. Do vrecka, v ktorom zajko prebýva, pribudne zaiste mnoho hračiek, aby sa mal s čím hrať, oblečenia, aby mu nebolo chladno a rôznych iných drobností od detí. Zajko a jeho hračky neraz pomôžu vyplniť dlhé prestávky hrou. Deti sa nepotrebujú vždy naháňať či dokonca pestovať detské bitky, lebo si obvykle vyberú hru so zajkom a jeho hračkami.

Ak tiež rozmýšľate nad tým, ako preniesť kúsok rodinnej pohody do školy, vyskúšajte to so spomínaným plyšovým zajačíkom alebo akoukoľvek inou plyšovou hračkou a určite spolu zažijete veľa príjemných chvíľ.

VIANOČNÉ OZDOBY /Šaligová, In: Maslová, 2002/

Ciele: Angažovať sa v spolupráci so školou. Pestovať pocity spolupatričnosti.

Predpokladaný čas: týždeň pred odchodom na vianočné prázdniny

Trieda: všetky triedy ZŠ, ŠZŠ

Spoločnú akciu pre deti a ich rodičov je vhodné zorganizovať niekoľko dní pred Vianocami. Škola vyhlási súťaž „O najkrajšiu vianočnú ozdobu“. V rámci Týždňa otvorených dverí sa môžu do podujatia zapojiť deti spolu so svojimi rodičmi. Úlohou je ozdoby nielen zhotoviť, ale aj pomôcť pri výzdobe priestorov ZŠ. Rodičia s deťmi takúto výzvu berú poväčšine vážne a každý sa snaží nájsť si chvíľku času, aby spolu s deťmi vymyslel niečo nové.

Rodičov pri vstupe do triedy víta príjemná hudba a pozornosť ich detí. V centrách aktivít sú pripravené všetky potrebné pomôcky. Rodič si vyberie materiál a potom pracuje so skupinkou detí, ktoré sa k nemu chcú pridať. Ak rodič nemôže prísť, deti sa potešia napríklad aj návšteve staršieho súrodenca alebo starej mamy.

Zhotovené ozdoby môžu rodičia použiť na okná, steny a nástenky v triede, ale aj v šatniach, jedálni, telocvični a ostatných priestoroch, v ktorých sa deti pohybujú.

Určite sa nájdu rodičia, ktorí zareagujú na prosbu svojich detí a prinesú z domu rôzne ozdoby na stromček, kópie zimných motívov, priblížia vianočné koledy a rozprávky. Trieda im z vďaky vytvorí príjemnú atmosféru a deti pod vedením učiteľa ich ponúknu šálkou kávy alebo čaju. Podujatie umožní rodičom vidieť svoje deti pri priamej činnosti, ale aj to, ako sa správajú v kolektíve a ako sa zapájajú do učenia i spoločnej práce.

Pred Vianocami je takto škola prostredníctvom spoločnej snahy rodičov a detí vyzdobená. Možno teda vyhodnotiť súťaž o najkrajšiu ozdobku. Samozrejme, že všetky ozdoby sú krásne a preto je dobrým zvykom odmeniť všetky deti i rodičov. Za šikovnosť môže škola darovať napríklad sadrového dráčika, ktorý symbolizuje, že všetci pracovali s ohromným nasadením. Okrem peknej spomienky v srdci si každý účastník môže odniesť aj fotografiu z pracovnej časti stretnutia. Celý týždeň takto vládne v škole príjemná atmosféra umocnená kooperáciou, zdravou tížiadosťou, naplnená pocitmi spolupatričnosti a umožňujúca bližší kontakt medzi rodičom a dieťaťom, a taktiež rodičom i učiteľom. Pedagogický zbor má možnosť porozprávať sa s rodičmi dôvernejšie a priateľskejšie ako na rodičovských združeníach.

Cieľom podujatia je nielen informovať, ale aj zdôrazniť dôležitosť zapojenia rodičov do činnosti školy pre samotného rodiča, no aj pre pedagóga, ktorý si utvorí lepší obraz o domácom prostredí dieťaťa, ale predovšetkým pre každé dieťa. Takáto spolupráca stojí za námahu, pretože má blahodarný vplyv na rozvoj osobnosti samotného dieťaťa. Lebo „ak dieťa žije v priateľstve a porozumení, učí sa, že svet je miesto, v ktorom sa oplatí žiť.“

UČENIE SA DOMA AKO JEDEN Z TYPOV ANGAŽOVANOSTI RODIČOV V ŠKOLE /Facunová, In: Maslová, 2002/

Ciele: Naučiť sa komunikovať o práci v škole. Poznať školskú prácu. Zaangažovať rodičov do školskej práce.

Predpokladaný čas: priebežne, počas celého školského roka

Trieda: prvý stupeň ZŠ, všetky ročníky ŠZŠ

„V súčasnej spoločnosti prežíva fenomén rodičovstva všeobecnú krízu. Rodičia majú na deti čoraz menej času, a možno aj preto deti čoraz viac problémov. Svet je iný, a preto sú iné aj deti. Ak ich okrikujeme, dávame im stále múdre rady alebo ich vôbec nepočúvame, cítia sa menejcenné a neschopné. Výsledkom ich správania môže byť vzdor a nezáujem. Vo vnútri sú to však citlivé stvorenia túžiace po láske a porozumení.

Škola bola, je aj bude iniciátorom zmien, a tak by to malo byť aj v oblasti rozvoja partnerstva rodiny a školy. Cieľom spoločnej činnosti učiteľov a rodičov by mala byť výchova zdravého, rozumného a predovšetkým dobrého človeka. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné využívať nové formy a metódy spolupráce celej rodičovskej komunity so školou, ako aj nové typy angažovanosti založené na partnerstve a kooperácii. Nemôžeme čakať na prvý krok zo strany rodičov, oni čakajú na podnet od nás, pedagógov.

Významnú úlohu pre rozvoj spolupráce s rodinou má triedny učiteľ, prípadne vyučujúci jednotlivých predmetov. Oni sú v priamom kontakte s obidvoma kolektívmi žiakov i rodičov.

V spolupráci rodič a učiteľ je ideálne navodiť také výchovné situácie, ktoré budú pre dieťa priaznivé. Vzťahy rodič - dieťa, učiteľ - žiak by mali byť uvoľnené, mala by medzi nimi prevládať radosná atmosféra, ktorá by podnecovala vývin dieťaťa a uľahčovala jeho výchovu. Jednou z možností, ako sa priblížiť k vyššie uvedenému ideálu v rámci partnerstva rodičov a učiteľov, je aj **učenie sa doma** (jeden z typov zaangažovania rodičov)“ /Facunová, In: Maslová, 2002/.

Niekoľko príkladov, ako využívať angažovanosť rodičov pri učení sa doma v predmete matematika:

Okrem zadania klasických domácich úloh je možné žiakom zadať také zaujímavé domáce úlohy, do ktorých zapojíme aj rodičov. Práve tie môžu pomôcť nájsť cestu rodičov k svojim deťom. Takéto domáce úlohy by mali byť formulované tak, aby ich rodič i dieťa chápali ako námet na trávenie voľného času, teda času,

ktorý môžu stráviť užitočne spolu.

Keď sa napr. preberá učivo o jednotkách hmotnosti, učiteľ požiada žiakov, aby si vypýtali od mamy jej najlepšiu receptu na koláč a zapísali si ho do zošita matematiky. Jednotky hmotnosti majú vyjadriť v gramoch, dekagramoch, aj kilogramoch. Niektorí žiaci sa určite pochvália, že cez víkend si koláčik s mamkou aj upiekli.

Cieľom takejto úlohy nie je len nacvičiť premieňanie jednotiek hmotnosti, ale aj pestovať citové vzťahy medzi rodičom a dieťaťom, učiť sa vlastným príkladom a spoluprácou.

Pri delení prirodzených čísel dvojciferným číslom učiteľ zadá žiakom nasledovnú úlohu: Zisti dátum narodenia Tvojich rodičov. Vytvor z dátumu dňa, mesiaca a posledného dvojcísla roku narodenia šesťciferné číslo. Vydeľ ho prvým dvojcíslom roku narodenia (napr.: dátum narodenia rodiča: 12. 06. 1968 - vytvorený príklad: 120668:19). Deti môžu vytvoriť príklady aj z dátumov narodenia svojich súrodencov či starých rodičov.

Cieľom takejto úlohy je rozvíjať logické myslenie a precvičiť delenie, ale aj to, aby dieťa zistilo o svojom rodičovi, koľko má rokov, kedy má sviatok a tiež, aby rodič s dieťaťom doma komunikoval.

Jednou z foriem angažovanosti rodičov doma môže byť aj ich kontrolná činnosť. Rodič podpisom potvrdí, že si jeho dieťa vypracovalo úlohu samo. Vytvára sa tak dôvera medzi učiteľom a rodičom. Ak má žiak dlhodobú úlohu, rodič ho doma nabáda na jej postupné riešenie vtedy, keď má dieťa viac voľného času a nudí sa. Úlohy zadané učiteľom sa tak stávajú námetom na trávenie voľného času.

Takéto úlohy možno zadávať žiakom vo forme **kalendára domácich úloh**, hlavne keď majú dlhobojšie voľno, ktorý má byť **námetom na užitočné trávenie voľného času**. Zakomponovanie rôznych obrázkov, ktoré si môžu vymalovať, získa priestor na formovanie osobnosti žiaka, vzbudenie záujmu o učenie. Odporúčanie riešiť úlohy postupne ich zasa vedie k systematickosti v práci a zodpovednosti za svoje konanie a učenie. So zámerom tohto kalendára je vhodné a žiaduce oboznámiť aj rodičov, aby nevznikli nedorozumenia typu: „To im, chudákom naváľala úloh, a ešte k tomu počas voľna!“ Rodičia po adekvátnom vysvetlení takúto aktivitu väčšinou prijímajú kladne, ústretovo a bývajú nápomocní.

MESIAC HLASNÉHO ČÍTANIA /Halák, In: Maslová, 2002/

Ciele: Podporiť záujem o rozvoj čítania a vzťahu k literatúre u svojich detí vlastnou aktivitou, príkladom. Budovať vzájomnú dôveru.

Predpokladaný čas: jeden mesiac v školskom roku

Trieda: prvý stupeň ZŠ (tiež 5. a 6. ročník ZŠ), všetky ročníky ŠZŠ

Rozvoj čítania a vzťahu ku knihám u žiakov mladšieho školského veku je oblasťou, v ktorej je každá zaujímavá a podnetná aktivita vítaná. Mesiac hlasného čítania (ďalej len MHČ) je vhodné realizovať na 1. stupni ZŠ, tiež v 5. a 6. ročníku ZŠ a vo všetkých ročníkoch ŠZŠ.

Základná idea

MHČ je formou zapojenia rodiny do rozvoja čítania a formovania vzťahu dieťaťa ku knihám. Jej cieľom je, aby boli samotní rodičia aktívne zapojení do čítania v úlohe čítajúcich a deti v úlohe počúvajúcich. Základnou ideou tejto aktivity je, že **rodičia čítajú svojim deťom**.

Pravidlá

Celá aktivita sa realizuje v rámci jedného kalendárneho mesiaca, ktorý je vyhlásený za Mesiac hlasného čítania. Každý zúčastnený žiak dostane na začiatku mesiaca herný plán - cestičku, ktorá má 30 políčok. Za **každých 15 minút**, kedy mu budú rodičia alebo iní dospelí v rodine nahlas čítať, si môže vyfarbiť jedno políčko tohto herného plánu. Úlohou je vyplniť celý herný plán do konca mesiaca a odovzdať ho učiteľovi.

Informovanie rodičov

Je žiaduce vopred vysvetliť samotným rodičom, ako bude celá aktivita prebiehať a aké má pravidlá. Dá sa tak urobiť počas triedneho stretnutia rodičov a taktiež formou informačných letákov. Rodičom môžeme poslať zoznam detských kníh vhodných pre spoločné čítanie. Tieto zoznamy sú upravené podľa ročníkov, nie sú však pre rodičov záväzné. **Konečný výber knihy je na rodičoch a tiež na deťoch, pretože oni sú poslucháčmi** a nemali by sme ich vynechať pri rozhodnutí, akú knihu im budú rodičia čítať. Pravdivé vyplňanie herného plánu je v rukách rodičov, preto je dobré pri vysvetlení zdôrazniť, že im v tejto oblasti plne dôverujeme a spoľiehame sa na nich.

Odporúčania rodičom

Ak má byť spoločné čítanie pre dieťa zaujímavé a pútavé, je potrebné dodržiavať isté zásady.

Tie najdôležitejšie:

- **Čítate deťom, preto im čítajte knihy, ktoré majú rady a pri ktorých sa nenudia.**
- **Čítajte v pokojnej a uvoľnenej atmosfére** bez rušenia televíziou, rádiom a ruchom domácnosti.

- **Dajte dieťaťu priestor vyjadriť sa k prečítanému.** Nech samo povie, či sa mu príbeh, ktorý ste mu čítali, páčil alebo nie. Rozprávajte sa o tom, čo ste spolu čítali.
- **Snažte sa čítať vtedy, keď je dieťa naladené počúvať.**

Vyhodnotenie

Každý žiak, ktorý v stanovenom termíne prinesie vyplnený herný plán, úspešne zvládol MHČ, preto je mu slávnostne udelený certifikát. Toto morálne ocenenie deti povzbudí a zažijú pri tom príjemný pocit úspechu. Mesiac hlasného čítania je jedným zo spôsobov, ako podnietiť rodinu k spoločnému čítaniu. Deti majú veľmi rady, keď im dospelí čítajú, a toto poznanie poskytuje priestor rozvíjať literárnosť aj týmto spôsobom, nielen nácvikom techniky čítania. Z rozhovorov s rodičmi sa učitelia často dozvedajú, že deti si sami žiadajú, aby im doma niekto čítal. A bývajú pomerne neoblomné. Ak majú rodičia zo začiatku problém nájsť si čas, postupne sa spoločné čítanie môže stať bežnou súčasťou rodinných večerov.

ČÍTAJME SI SPOLU /Šubová, In: Maslová, 2002/

Ciele: Podporiť čítanie s porozumením ako jeden z krokov ku školskej úspešnosti. Podporiť partnerstvo.

Predpokladaný čas: priebežne, počas celého školského roka

Trieda: prvý stupeň ZŠ, všetky ročníky SZŠ

Touto aktivitou môže učiteľ zapojiť rodičov do formovania kladného vzťahu k čítaniu kníh, príbehov. Je zameraná na zdokonaľovanie čítania s porozumením, vyhľadávanie kľúčových slov, vyjadrovanie deja príbehu ilustráciou.

Pri zahrievacej aktivite sa v úvode vytvorí nový zasadací poriadok v kruhu okolo spojených lavíc v strede. Určíme dvojice rodič - dieťa. Vedeťme rozhovor a prerozprávame postupne rozprávku O kozliatkach. Dáme priestor všetkým deťom, aby príbeh vyrozprávali v časovej následnosti. Každá dvojica si vyberie prúžok papiera, na ktorom je napísaná časť rozprávky (je dobré, ak je počet lístkov - častí rozprávok zhodný s počtom dvojíc).

Potom spoločne čítame rozprávku. Dieťa nahlas prečíta text na papieriku a spolu s rodičom ho prilepí na pripravený pás baliaceho papiera. Učiteľ prípadne pomáha nápovednými otázkami, ak dvojice váhajú, ako príbeh pokračuje. Postupne vytvoríme príbeh v časovej následnosti od začiatku do konca rozprávky. Keď sú všetky časti nalepené a všetci na ne dobre vidíme, rodičia z dvojíc prečítajú celú rozprávku po častiach tak, ako ich deti z dvojíc nalepovali.

Nasleduje ilustrovanie príbehu. Dvojice sa dohodnú, ako vyjadria obrázkom tú časť deja, ktorú čítali a dieťa k nej nakreslí obrázok. Tým docielime, že ilustrácie

iným spôsobom vyrozprávajú tento rozprávkový príbeh.

Keď je rozprávka ilustrovaná, spoločenstvo ju zautorizuje svojimi podpismi. Podpíšu sa všetci - aj rodičia aj deti. Počas čítania musí dieťa textu porozumieť, inak nevie pokračovať, ani určiť, kedy je v poradí podľa deja. Uvoľní sa pri čítaní pred širokým publikom, je totiž zaujaté príbehom a veľmi chce doň vstúpiť práve tým pokračovaním, ktoré má v ruke. Vie, že sa môže spoľahnúť na rodiča, keď natrafí na slovo, ktorého význam nechápe. Táto aktivita je užitočná hlavne pre dieťa, ktoré má zábrany čítať nahlas pred spolužiakmi. Možno pozorovať, že takto číta plynulejšie, s väčším dôrazom a bez zábran, ktoré zvyčajne ovplyvňujú jeho výkon na vyučovaní. Dieťa dokáže vyjadriť príbeh i dynamickou ilustráciou. Rodičia zasa majú možnosť počuť čítať svoje i ostatné deti v triede. Získajú predstavu o tom, ako ich dieťa zvládlo čítanie v porovnaní s ostatnými. Pomáhajú svojmu dieťaťu pochopiť čítanie a povzbudiť ho.

POVEDZ MI ROZPRÁVKU /Hubinská, In: Maslová, 2002/

Ciele: Zefektívniť partnerstvo školy a rodiny netradičnými formami. Zdôrazniť princípy partnerstva.

Predpokladaný čas: počas celého školského roka

Trieda: prvý stupeň ZŠ, všetky ročníky ŠZŠ

Spolupráca rodiny a školy je pri výchove detí nevyhnutnosťou. Tradičné rodičovské združenia, kde si rodič vypočul iba strohú informáciu o prospechu a správaní svojho dieťaťa, nie sú v súčasnosti tým najvhodnejším spôsobom spolupráce. Ponúkame priebeh netradičného stretnutia s cieľom inšpirovať pedagogickú verejnosť.

1. Príprava triedy

Spolu s deťmi sa upravia lavice v triede tak, aby bol dostatočný priestor pre prácu v skupinách. Triedu deti s učiteľom slávnostne vyzdobia, pripravia pomôcky a občerstvenie.

2. Privítanie rodičov

Skladanie názvu stretnutia:

- na rôznych miestach v triede sú schované lístky s číslami od 0 - 30,
- úlohou žiakov je usporiadať číselný rad od najmenšieho čísla po najväčšie,
- po otočení čísel na rubovú stranu sa objaví nápis: POPOLUDNIE S RODIČMI. VITAJTE !

3. Vzájomné zoznámenie sa: BINGO

- tabuľky s krátkymi vetami v sieti obdĺžnikov 3x3 sú pripravené zvlášť pre žiakov a zvlášť pre rodičov,
- rodič rodičovi a žiak žiakovi potvrdí svojim podpisom vetu, ktorá sa na nich vzťahuje, každému iba raz,
- kto má prvý získané podpisy po obvode útvaru, skríkne slovo BINGO,
- najrýchlejšieho rodiča i dieťa čaká sladká odmena.

4. Tvorba skupín

Dvojica rodič - dieťa si vyberie farebný lístok s číslom skupiny, v ktorej budú pracovať (skupiny sú štvorčlenné 2+2).

5. Skladanie názvu rozprávky + ilustrácia

- každá skupina dostane v obálke názov rozprávky, ktorá je rozstrihaná na slabiky,
- úloha: zložiť názov a nakresliť ilustráciu na priložený hárok papiera,
- každá skupina prezentuje svoju ilustráciu, na základe ktorej ostatné skupiny hádajú názov rozprávky.

6. Brainstorming na tému ROZPRÁVKA:

- prvé stretnutie s rozprávkou,
- rozprávkové bytosti,
- čarovné predmety,
- ľudové a autorské rozprávky,
- charakteristické črty rozprávky,
- ktoré rozprávky poznáš, ktoré si čítal,
- autori rozprávok, kníh.

Je zaiste zaujímavé pozorovať, ako sa do aktivity zapájajú rodičia, ako reagujú ich deti a naopak.

7. Povedz mi rozprávku!

Jednotlivé skupiny si vyberú jednu z rozprávok, úlohou rodičov v tejto skupine je vyrozprávať ju deťom (rodičia sa pri rozprávaní striedajú).

8. Vyhodnotenie mesiaca hlasného čítania

- aktivita prebieha počas mesiaca marec, kedy rodičia spolu s deťmi čítajú každý deň aspoň 15 minút nahlas z ľubovoľne zvolenej knihy,
- tí, ktorí splnia podmienky hry - majú vyfarbených 30 okienok v pláne hry, získajú certifikát.

Spätná väzba pedagógov z praxe dokazuje, že niektoré certifikáty sú už zarámované a majú čestné miesto na stene v detskej izbe. Rodičia i deti si na

netradičné stretnutia postupne zvyknú a dožadujú sa ich častejšie. Vraj preto, že sa tam cítia ako jedna veľká rodina.

ROZVÍJANIE ZÁKLADNÝCH MATEMATICKÝCH PREDSTÁV A RYBÁRI /Guziová, 1999, modifikované/

Cieľ: Naučiť sa pomáhať svojim deťom pri učení.

Predpokladaný čas: dve hodiny

Trieda: prvý ročník ZŠ, prvý stupeň ŠZŠ

Úlohy:

- **rozvíjanie základných matematických predstáv:** vedieť rozlišovať a pomenovať tvar kruhový, trojuholníkový, štvorcový a obdĺžnikový, pridávať a odoberať predmety, určovať množstvo, počet, tvar,
- **telesná výchova:** hádzať predmety na ciele ľavou aj pravou rukou,
- **prosociálna výchova:** pozitívne oceňovať kamarátove schopnosti, vlastnosti a výkony /Guziová, 1999/.

Metódy:

- verbálne (vysvetlenie, požiadavka, upozornenie, pokyn),
- názorné (predvádzanie, príklad a cvičenie),
- praktickej činnosti (hra, súťaž).

Organizácia: voľné sedenie na zemi, chôdza v zástupe, skupinová práca pri stoloch.

Pomôcky: košík, farebné stuhy, magnetické podložky, tvary (trojuholníkový, štvorcový, obdĺžnikový, kruhový), súbor didaktických pomôcok, tehličky, papierové ryby so sponou, drevené udice so špagátom a magnetom.

Realizácia:

Učiteľ položí deťom, ktoré sedia na koberci, hádanku:

„Je to hranaté, je to z prútia a hubár to nosí do lesa. Čo je to?“ (košík)

Deti košík hľadajú v triede. Nenájdu v ňom huby, ale farebné stuhy. Zahrajú sa hru „Na hubára“. Každé dieťa dostane farebnú stuhu (spolu máme štyri farebné odtiene) a urobí drep. Hubár - učiteľ chodí po lese a hovorí:

„Ide hubár do lesa, zbiera huby do koša. Modré huby šup do koša“. Deti majúce modré stuhy ich tam položia a zoradia sa do radu za učiteľom. Hra pokračuje:

„Ide hubár do lesa, zbiera huby do koša. Žlté huby šup do koša“. Za hubára a deti, ktoré mali modré stuhy, sa zaradia deti so žltými stuhami. Hra pokračuje - hubárovi v koši pribudnú zelené a červené huby.

V ďalšej časti sedia deti pri stoloch, pred nimi sú magnetické podložky s geometrickými tvarmi. Učiteľ chodí pomedzi stoly a hovorí rozprávku:

„Kde bolo, tam bolo, bolo raz jedno kráľovstvo, kde žil kráľ a veľa detí. Jeho zámok bol veľmi zvláštny. Mal síce dvere, okná, aj strechu, ako každý hrad, ale okná mali tvar kruhový, dvere tvar štvorcový a obdĺžnikový a strecha zase tvar trojuholníkový. Vedeli by ste mi zopakovať, aké to boli tvary?“

Ukazuje na obrázkoch jednotlivé tvary a deti ich určujú. Učiteľ pokračuje:

„V zámku bolo toľko detí, ako je vás teraz v triede. Hrali sa, šantili, smiali sa, boli šťastné a veselé, presne ako vy. Hrali sa s hračkami rôznych tvarov. Napodobníme ich a aj my sa s takýmito tvarmi, aké máte pred sebou, zahráme.“

Deti podľa pokynov učiteľa ukladajú na magnetickú podložku geometrické tvary:

- Do stredu dajte dva kruhové tvary,
- Hore vpravo položte tri trojuholníkové tvary,
- Vľavo dole dajte päť štvorcových tvarov,
- Aký tvar sme nemali? /obdĺžnikový/ - položte šesť obdĺžnikových tvarov vpravo dole.

Učiteľ zhodnotí práce na podložkách, pochváli všetky deti. Geometrické tvary si deti zložia z podložky späť na stôl. Rozprávka pokračuje:

„Kráľ, ktorý všetky svoje deti veľmi miloval, si rád vypočul peknú hudbu. V kráľovstve mali preto rôzne hudobné nástroje a tiež takéto rytmické. Poznáte ich? Povedzte mi, aký majú tvar.“

Učiteľ deťom ukáže:

- bubienok - tvar kruhový,
- triangel - tvar trojuholníkový,
- ozvučné doštičky - tvar obdĺžnikový,
- kocky - tvar štvorcový.

Deti ich všetky poväčšine správne určia.

Úloha: koľkokrát a na aký rytmický nástroj učiteľ udrie, taký počet príslušných geometrických tvarov položia deti na magnetickú podložku:

- 4x udrie na bubienok - deti majú položiť na podložku 4 kruhové tvary,
- 6x buchne s ozvučnými drevkami, deti majú dať na podložku 6 obdĺžnikových tvarov,
- 3x zacingá na triangli, deti by mali vyložiť 3 trojuholníkové tvary,
- 5x zaklope kockami, deti majú položiť 5 štvorcových tvarov.

Vyučujúci pochváli deti: „Keď sa deti v kráľovstve dohrali, dali všetky tvary späť na stôl a do zámku prišli oteckovia a mamičky, aby sa spoločne zahrali.“

Učiteľ vyzve rodičov, aby sa postavili za svoje deti a spoločne poskladali na

magnetickej podložke obrázkov podľa vlastnej fantázie. Dokončené práce, ktoré sú zaiste nápadité, rôznorodé a všetky vydarené, sa môžu využiť ako spoločne zhotovená výstavka v triede.

V závere hlavnej časti všetci sedia v polkruhu a využívajúc rytmický súbor didaktických hudobných nástrojov sa zahrajú hru „**Na kováča**“:

- Jeden kováč koňa kuje, koľko klinec potrebuje? Povedz mi to ty!
- Jeden, dva, tri...hra sa opakuje 4 krát.

Deti využijú rytmické nástroje aj pri vyklopávaní slabík básne „**Počtár**“:

Jeden, dva, tri, štyri, päť,
spočítam si všetko hneď:

päť prstov na ruke,
päť kvietčok na lúke,
päť guľôčok v jednej jamke,
utekajme k našej mamke.

Jeden, dva, tri, štyri, päť,
už to vieme naspamäť.

V ďalšej časti posedenia opäť dáme priestor spoločnej práci rodičov s deťmi. Najprv si deti z tehličiek postavia rybník s veľkým počtom rýb. Rybník môže mať rôzny tvar a „plávajúce ryby“ (asi dvesto) sú vytvorené z papiera, na ktorom je pripevnená kovová spona.

Učiteľ všetkých oboznámi s hrou „**NA RYBÁRA**“.

Každá dvojica (rodič a dieťa) dostane jednu „udicu“ (drevená palica so špagátom, na ktorom je upevnený magnet). Úlohou bude nachytať čo najväčší počet rýb. Pri hre poväčšine vládne pravá súťaživá nálada, stretne sa tu s mnohými prejavmi emócií, výkrikmi, povzbudzovaním rodičov a detí navzájom. Najprv ryby chytajú deti, podávajú ich rodičom, neskôr, ak sú už unavené, úlohy si vymenia. Keď sú všetky ryby ulovené, rybník ostane prázdny. Nakoniec hru učiteľ vyhodnotí - deti spočítajú nachytné ryby, víťazné páry sú vhodne odmenené. Symbolickú odmenu dostanú samozrejme všetci.

RODIČOVSKÉ ZDRUŽENIE TROCHU INAK /Facunová, In: Maslová, 2002/

Cieľ: Získať zručnosti efektívneho partnerstva.

Predpokladaný čas: dve až tri hodiny

Trieda: prvý stupeň ZŠ, ŠZŠ

Nikomu z nás nie je príjemné, keď sa hovorí o nás bez nás. Rodičovské združenie preto možno realizovať aj spoločnou pozvánkou pre rodičov i deti nielen preto, aby sa rozprávalo o prospechu a správani, ale aj preto, aby sa všetci

zúčastnili pripravených aktivít, ktoré sú prospešné pre vzájomné spolužitie, a zároveň ukážu, ako sa stať lepším, šikovnejším, pomôžu riešiť problémy v škole, doma i v každodennom živote.

Prostredie a atmosféra

Aby sa rodičia a deti cítili príjemne a aby atmosféra v triede nebola napätá, pripravíme so žiakmi malé občerstvenie (káva, malinovka, čaj, sušienky...) a usporiadame stoličky do kruhu. Je to dôležité preto, že pri komunikácii nikto nepôsobí ako vodca a každý každého vidí. Všetkých, ktorí postupne vstupujú do triedy, s úsmevom privítame a prehodíme s nimi pár slov. Láme to „ľady“ a uvoľňuje napätie.

I. aktivita - zahrievacia

(Použité pomôcky: žiadne)

Poprosíme rodičov a deti, aby sa posadili na stoličky do kruhu tak, že bude vedľa seba sedieť matka alebo otec a ich dieťa. Vyzveme ich, aby sa zamysleli a skúsili povedať jednu dobrú vlastnosť, ktorú si cení dieťa na svojom rodičovi a rodič na svojom dieťati. Je iste príjemné počúvať, ako dokážu deti rozprávať svojim rodičom veľa pekného a sledovať rodičov, ako si cenia každé dobré slovo či vnímať slová rodičov plné lásky k svojim deťom.

II. aktivita- brainstorming

(Použité pomôcky: 4 listy papiera formátu A3, na ktorých sú nakreslené siluety ľudskej postavy s nápisom-„ zlý rodič, dobrý rodič, zlé dieťa, dobré dieťa“, fixky)

Pri tejto aktivite rozdelíme účastníkov na dve skupiny - deti a rodičov. Jeden pedagóg zostane pracovať metódou brainstormingu s rodičmi v triede a učiteľ, ktorého požiadame o pomoc už pred samotným stretnutím, pracuje s deťmi v triede druhej podobným spôsobom.

Dospelých vyzveme, aby stručne charakterizovali vlastnosti dobrých aj zlých rodičov. Ich nápady a myšlienky zapisujeme na pripravené papiere prilepené na tabuli (jeden papier - zlý rodič, druhý papier - dobrý rodič). Niektorí rodičia majú zo začiatku tendenciu obávať sa, postupne sa však určite pridajú nesmelší za odvážnejšími, až kým sa nevyčerpá možná zásoba prívlastkov. Kým pracujú deti v druhej triede, rozdáme rodičom listy ich detí, ktoré pre nich napísali v škole na triednickej hodine. Po prečítaní vyzveme rodičov, aby aj oni odpovedali formou listu svojim deťom s prísľubom, že im tieto listy odovzdáme pri vhodnej príležitosti (napr. Deň detí). Má to byť pre deti prekvapenie.

Medzitým žiaci zaznamenávajú metódou brainstormingu vlastnosti dobrých a zlých detí. Keď obidve skupiny dokončia svoju prácu, znova sa spoločne stretnú v pôvodnej triede. Ukážu si navzájom výsledky svojej práce s upozornením učiteľa, že vlastnosti zlých rodičov a detí dáme bokom a budeme sa snažiť vyhýbať sa im

(na tabuli zostanú visieť len vlastnosti dobrých rodičov a detí).

III. aktivita- „Ako sa stať lepším rodičom a lepším dieťaťom“

(Použité pomôcky: 1. metodický materiál „Ako sa stať dobrým rodičom“- 8 užitočných rád pre rodičov, ktoré nemôžu nikdy stratiť platnosť /pozri Prílohu A/, 2. metodický materiál „Ako sa stať dobrým dieťaťom“- 8 užitočných rád pre deti, ktoré nemôžu nikdy stratiť platnosť /pozri Prílohu B/)

Posadajúc si znova do kruhu striedavo dieťa - rodič každému rozdáme príslušný metodický materiál, ktorý zostavíme tak, že každý bod z rád pre rodiča i dieťa obsahovo spolu súvisel. Postupne, bod po bode, si v tichosti prečítajú napísané myšlienky. Každý má možnosť vyjadriť sa k nim nahlas. V triede sa následne vytvorí priestor na bohatú a zaiste hodnotnú diskusiu o tom, akí majú byť rodičia a aké majú byť ich deti, aby boli všetci spokojní a šťastní.

IV. aktivita- spätná väzba

(Použité pomôcky: papier a pero)

Na záver vyzveme rodičov a žiakov, aby napísali pár viet o tom, ako sa im stretnutie páčilo a akú tému by si zvolili nabudúce. Ich odkazy sa skutočne môžu stať zdrojom inšpirácie pre učiteľa a jeho ďalšie aktivity v problematike spolupráce školy a rodiny. Tento spôsob stretnutí sa rodičovskej obci poväčšine veľmi páči, zvyknú ho oceniť a vyjadrujú ochotu opäť sa stretnúť v podobnom duchu. Hoci popísané aktivity spoločných stretnutí trvajú aj vyše dvoch hodín, prevažná časť rodičov sa na hodinky ani nepozrie, ba naopak, zdá sa im, že čas akosi rýchlo ubehol.

KOMUNITNÝ KRUH /Nowaková, In: Maslová, 2002/

Cieľ: Budovať vzájomnú dôveru na základe zmysluplnej výmeny názorov.

Predpokladaný čas: hodina

Trieda: prvý stupeň ZŠ, všetky ročníky ŠZŠ

Skvalitňovanie partnerstva školy a rodiny považujeme za veľmi dôležité pre každého pedagóga, ale aj rodiča. Rodičia by mali mať pocit, že pedagógovi svojho dieťaťa môžu plne dôverovať. Forma **komunitného kruhu** pri práci s rodičmi počas triednych schôdzok sa osvedčuje v praxi prinajmenšom tak pozitívne ako v práci s deťmi. Je vhodné rodičom zdôrazniť, že komunita je u ich detí veľmi obľúbená a oboznámiť ich aj s pravidlami (jeden rozpráva, ostatní počúvajú; ak sa niekto nechce zapojiť, ostatní to rešpektujú; hovorím to, čo cítim...). Na prvej komunite je vhodné klásť otázky, ako napr. „Čo najradšej Vaše dieťa číta?“, „Čo

odmieta Vaše dieťa robiť?“, „Myslíte si, že Vaše dieťa má s niečím v živote problémy?“ Týmito otázkami chceme docieľiť, aby sa rodičia zamysleli nad svojimi deťmi, a tiež, aby sme aj cez rodičov lepšie svojich žiakov poznali či chápali.

Ostatné komunitné kruhy môžu byť venované ďalším otázkam alebo problémom súvisiacim s edukačným procesom (alternatívne vyučovanie, vysvetliť, čo sú to životné zručnosti, čo je a ako sa robí čitateľská alebo pisateľská dielňa, prečo je potrebné zadávať domáce úlohy, na ktorých sa podieľajú spoločne...). Prostredníctvom komunity môžeme postupne spoznávať názory rodičov aj žiakov.

Ak žiaci a ich rodičia učiteľovi dôverujú, riešenie problémov sa môže stať ľahším i efektívnejším.

STRETNUTIE UČITEĽOV, RODIČOV A DETÍ /Boháčiková, Kokošková, In: Maslová, 2002/

Cieľ: Budovať partnerstvo vzájomným spoznávaním.

Predpokladaný čas: dve hodiny

Trieda: všetky ročníky ZŠ, ŠZŠ

Učiteľ - rodič - žiak. Tri skupiny ľudí, o ktorých spolupráci sa často hovorí a diskutuje. Zriedka sú vzťahy medzi nimi funkčné. Kvalitu výchovno-vzdelávacieho procesu možno podporiť aj tolerantnými a demokratickými výchovnými postojmi v spolupráci s rodičmi. Samozrejme, v dobe zaneprázdnenosti a pracovnej vyťaženia rodičov to niekedy vôbec nie je jednoduché.

Posúkame niekoľko netradičných stretnutí rodičov s deťmi a učiteľmi.

I. Stretnutie na tému Halloween

1. Zahrievačka

Utvoríme 2 skupiny - jednu z rodičov a druhú z detí. Hráči v skupine sa musia čo najrýchlejšie zoradiť podľa abecedy (krstné mená).

2. Báseň na tému: Moja rodina

Rodič a dieťa vymyslia spoločne báseň na tému „Moja rodina“, ktorú doplnia fotografiami (nie je podmienkou).

3. Aktivita Rovnakí - Rozdielni

Štyri rodiny vypracujú aktivitu R-R na tému záľuby našej rodiny.

4. Reklama

Spoločný brainstorming: **Čo je to Halloween?**

- čítanie textu Halloween,

- doplnenie nových informácií do brainstormingu,
- vybrať 4 najdôležitejšie myšlienky,
- rodinné dvojice zhotovia reklamu na Halloween,
- vyrezávanie tekvic,
- prezentácia,
- voľná zábava.

Halloween (pomôcka na čítanie textu)

Pôvodne pohanský sviatok je vlastne verzia anglosaského dňa všetkých svätých. Kelti kedysi verili, že sa na oblohe posledný októbrový deň preháňajú čarodejnice na metlách, po okolí sa potulujú strašidlá a vôbec, deje sa veľa prapodivných vecí. Radšej preto zakladali ohne, aby zlých duchov odohnali a udobrili si boha smrti.

Dnes sa Halloween už považuje za tradičné jesenné oslavy, ktoré si obľúbili hlavne deti. Chodia v maskách z domu do domu a žartom sa vyhrážajú dospelým, že pokiaľ im nedajú sladkosť, vyparatia im nejakú neplechu.

Symbolom Halloweenu sa stala tekvica (dyňa) s vyrezanou tvárou a horiacou sviecou uprostred. Snáď odoženie zlých duchov niekam veľmi ďaleko.

II. Stretnutie učiteľov, rodičov a žiakov zamerané na riešenie problémov a konfliktov v triede

1. Privítanie

Každého rodiča aj dieťa privítame osobitne a dáme mu papier, na ktorom sú nakreslené rôzne tváričky, z ktorých si majú vybrať tú, čo vystihuje ich momentálnu náladu a vyfarbiť ju.

2. Komunitný kruh

Usadení v kruhu na stoličkách sa rodičia aj deti podelia s ostatnými o svoje momentálne pocity.

3. Bingo

Rodičia a deti si zahrajú Bingo, na ktorom sú pozitívne vlastnosti ľudí.

4. Strom, pozitívne vlastnosti a úspechy

Všetci rodičia aj deti dostanú papier, na ktorom je nakreslený strom s konármi a koreňmi. Do konárov zapisujú svoje životné úspechy a do koreňov svoje pozitívne vlastnosti. Rodič s dieťaťom si papiere vymenia a vyznačia jeden úspech a jednu vlastnosť, ktorú si najviac na sebe navzájom cenia.

5. **Rotačný prehľad** - dobrý rodič, dobrý žiak, zlý rodič, zlý žiak

Po triede sú rozmiestnené papiere s heslami: „Dobry rodič“, „Dobry žiak“, „Zly rodič“, „Zly žiak“. Rodičia aj žiaci sa rozdelia do dvoch skupín. Na znamenia sa premiestňujú od papiera k papieru. Ich úlohou je doplňať a kontrolovať zoznamy výrazov charakterizujúcich jednotlivé kategórie.

6. **Vennov diagram** - dobrý rodič, dobrý žiak

Z pôvodných štyroch papierov vyberieme len dva: „Dobry rodič“, „Dobry žiak“, zdôrazníme, že v triede sa predsa nachádzajú len takéto rodičia a žiaci. Tieto dve osoby navzájom na tabuli porovnáme slovným komentárom.

7. **Kocka**

Zmiešané skupiny zhotovia kocku, na ktorej stranách budú ich vymyslené pravidlá triedy.

8. **Pozitívne odkazy**

Rodičia a deti si na záver navzájom napíšu a vymenia pozitívne odkazy.

POSEDENIE RODIČOV A DETÍ ZAMERANÉ NA EKOLOGICKÚ VÝCHOVU

/Guziová, 1999, modifikované/

Ciele: Získať a rozvíjať vedomosti o prírode spoločnou kooperáciou. Podporiť partnerstvo spoločnou prácou.

Predpokladaný čas: dve hodiny

Trieda: prvý stupeň ZŠ, všetky ročníky ŠZŠ

V úvode oboznámime rodičov s úlohami a priebehom celého stretnutia (plnenie úloh zo zložiek rozvoja poznania zamerané na ekologickú výchovu, a tiež prosociálnej, výtvarnej a literárnej výchovy).

Úlohy:

- **rozvíjanie poznania:** „Poznať a správne pomenovať niektoré záhradné a lúčne kvety“ /Guziová, K., 1999, s. 111/, „Uvedomiť si význam starostlivosti o rastliny“ /Guziová, K., 1999, s. 112/,
- **prosociálna výchova:** „Prejavovať pozitívny postoj k riešeniu úlohy a vynaložiť primerané úsilie na jej zvládnutie“ /Guziová, K., 1999, s. 81/,
- **výtvarná výchova:** „Vo výpovediach o svojich dojmach z pozorovania krás prírody postupne uplatňovať estetické hodnotenie“ /Guziová, K., 1999, s. 188/,
- **literárna výchova:** „Citlivo vnímať krátke básne na rôzne témy, ktoré vyjadrujú

pozitívne citové vzťahy k prírode“ /Guziová, K., 1999, s.193/.

Metódy:

- verbálne / pozorovanie, rozprávanie, opis, vysvetlenie, hádanka, rozhovor/,
- názorné /pozorovanie/,
- praktickej činnosti /výtvarný prejav, pohybová činnosť/.

Organizácia: voľné sedenie na koberci, skupinová práca pri stoloch, hry v kruhu.

Pomôcky: text básne na výkrese A 0, magnetická tabuľa, živé záhradné a lúčne kvety /alebo papierové/ - vlčí mak, púpava, fialka, narcis, zvonček, snežienka, sedmokráska, šípová ruža, nevädza, konvalinka, stojany, obrázky kvetov, klavír, pastelky, pracovné listy, magnetofón, magnetofónová nahrávka s piesňami o kvetoch, test o prírode.

Realizácia:

Estetické cítenie umocní na začiatku prednes básne. Deti sedia voľne na koberci.

RAJ DOMOVA /J. Čajak/

Dívajte sa, vzriete,
čo je krásy na svete.
Len sa, deti rozhladnite,
koľko kvetov uvidíte.
A koľko tu dobrých ľudí
dobré srdce nosí v hrudi.
Len hľadte a uzriete,
čo je krásy na svete.

Chvíľa ticha – precítenie básne.

Text básne je napísaný veľkými písmenami na tabuli, aby ho videli aj rodičia. Učiteľ zdôrazní deťom, že sa dobre cítime vtedy, keď je okolo nás krása - stromy, milí ľudia s usmíatymi tvármi a rozkvitnuté... /deti dopĺňajú - kvety/.

Na stoloch sú vo vázach záhradné a lúčne kvety, ktoré deti poznajú: vlčí mak, púpava, fialka, narcis, zvonček, snežienka, sedmokráska, šípová ružička, nevädza, konvalinka. Každé dieťa si vezme z vázy jeden kvet, potom si deti sadnú do polkruhu pred stojany s veľkými obrázkami všetkých kvetov vo vázach. Postupne po jednom alebo vo dvojici, podľa druhu kvetov, ktoré majú, pristúpia k namaľovaným obrázkom s kvetmi, zarecitujú krátku básničku a položia živý kvet

k obrázku. /Letné kvety môžu byť vytvorené z drôtu a papiera./

Vlčí mak

Na poli, kde žitko rastie,
vlčie maky domov majú.
V máji - v júni rozkvitnuté
lupene im červenejú.

Púpava

Púpavienka, žltý kvet,
ako ty len krásliš svet!
Deti vence upletú,
spievajú si: „Jar je tu!“

Zvonček

Na čistinke v lese
slimák vodu nesie.
Zvonček sa zasmaje,
keď ho ňou oleje.

Sedmokráska

Kto má srdce plné lásky,
ten vždy má rád sedmokrásy.
Na lúke, či v záhradke kvitnú ako v rozprávke.

Fialka

Ja som kvietok fialôčka,
aké nebo, také očká.
Aká tráva, také šaty,
hrej ma, slnko, lúčik zlatý.

Narcis

V mesiaci marci
rozkvitol narcis.
Hrdo sa knísal
ako pán cisár.

Snežienka

Ja som žienka - snežienka,
mám studené kolienka.
Zima ešte tu - i tam
a ja novú jar vítam.

Šíповá ružička

Ja, šíповá ružička,

tŕňový krík v háji,
v ktorom kvitnem mesiaci?
Kvitnem v krásnom máji.

Nevädza

Na poli, na medzi
kvitne veľa nevädzí.
Medzi nevädzami - tam-
smelý Zajko sedí sám.

Pri prednese básne o sedmokráske deti môžu zaspievať pieseň Sedmokráska. /Lysáková, M., 1989, s. 45/ a na záver za doprovodu klavíra pieseň Konvalinka /Lysáková, M., 1989, s. 44/.

Učiteľ sa s deťmi pred obrázkami kvetov porozpráva o ochrane prírody (kto má záhradku, aké kvety v nej rastú, aká je príroda krásna, aké kvety voňajú na lúčkach a v záhradách, aby ich zbytočne netrhali a neničili...).

V ďalšej časti stretnutia vytvoríme priestor pre spoločnú prácu rodičov a detí. Na stoloch majú pripravené pracovné listy, kde farbičkami vyplňujú plochu nakresleného kvetu. Kvety v pracovnom liste dotvárajú pozadím. V priebehu činnosti je vhodné priaznivú klímu dotvoriť hudbou – detskými piesňami o kvetoch z magnetofónovej nahrávky. Po skončení aktivity môžeme z prác detí vytvoriť výstavku na pripravené panely.

V závere spoločného posedenia znova rozdelíme rodičov a deti na dve skupiny. Deti sa venujú hre so spevom **Na venček** / Lysáková, M., 1989, s.76/.

Zaujímavú činnosť môžeme pripraviť aj pre rodičov – napr. test o prírode. Dáme im ceruzky a na pevnej podložke pripevnený papier s niekoľkými otázkami o prírode. Rodičia majú možnosť overiť si svoje poznatky z oblasti ekologickej výchovy. Testy si môžu sami porovnať, keď vyberú papier z tvrdej podložky - odpovede sú na opačnej strane listu s testom. Rodičia si tak hravou formou zopakujú vedomosti z ekológie a na chvíľku sa znova stanú žiakmi školy.

Odmenou pre všetkých môže byť ja b í č k o - kráľ ovocia. Stretnutie ukončíme múdrou myšlienkou, aby sme chránili prírodu a starali sa o ňu, lebo:

„PRÍRODA MÁ VŽDY PRAVDU !“

AKO OBMEDZIŤ ČAS SLEDOVANIA TELEVÍZIE

/Miklušičáková, In: Maslová, 2002/

Cieľ: Hľadať náhradné riešenia využitia voľného času.

Predpokladaný čas: jedna až dve hodiny počas triednej schôdzky

Trieda: prvý stupeň ZŠ, 5. a 6. ročník ZŠ, všetky ročníky ŠZŠ

Osvedčeným príkladom spolupráce rodiny a školy je rodičovská schôdzka, ktorá by sa nemala obmedziť len na informácie o prospechu a správaní sa žiakov, ale mala by byť doplnená o voľnú diskusiu na aktuálnu tému. Napríklad, ako obmedziť čas pozerania televízie, ako budovať pocit sebaistoty, ako vychovať dobrého čitateľa a pod.

Jednou zo žiadaných, aktuálnych a veľmi naliehavých tém je aj problém sledovanosti televízie. Na ohrozenie detí televíziou poukázal aj výskum UNESCO uskutočnený v roku 1998 v 23 krajinách sveta, ktorý v rozsiahlej štúdií konštatuje, že deti sledujú televízne programy v priemere 3 hodiny denne (ZBORNÍK PRÍSPEVKOV z odborného seminára s medzinárodnou účasťou). Takéto dlhé sledovanie zapnutej televíznej obrazovky prináša so sebou riziká nielen zdravotné, ale aj morálne. Napríklad množstvo násilných scén, ktoré sú prezentované ako príjemné a prospešné, ponúka deťom nevhodné modelové situácie na riešenie problémov. Tieto, ale aj iné riziká vyplývajúce zo sledovanosti televízie, je preto veľmi prospešné zaradiť do programu rodičovských schôdzok. Cieľom týchto stretnutí nie je absolútne zamedziť sledovanie televízie, ale naučiť sa vyberať si vhodné programy a hľadať náhradné riešenia využitia voľného, spoločne prežitého času. Učiteľ by sa mal na takúto schôdzku veľmi dobre pripraviť, aby situáciu dokázal nielen popísať, diskutovať o nej s rodičmi, ale spoločne aj hľadať vhodné východiská a riešenia. Je dobré, ak má pripravené konkrétne návrhy na spoluprácu v tejto oblasti.

Ako si vyberať vhodný program na sledovanie televízie sa dieťa učí od rodičov, ktorí sú preňho príkladom. Je prospešné, keď dieťa číta program (čím si zároveň precvičuje čítanie) a spoločne s otcom či mamou o ňom diskutujú, vyberajú. Rodič dieťa citlivo usmerňuje, uprednostňuje výber rozprávok, cestopisov, prírodopisných filmov pred filmami s násilnými, či inými nevhodnými scénami. Televízia sa zapína len na vybraný program (nie už hodinu pred ním) a po jeho skončení sa vypne. Je tiež vhodné, ak sa sledovanie programu doplní o čítanie z encyklopédie či inej literatúry. Tým sa prijaté informácie pevnejšie uložia v pamäti dieťaťa, lebo dieťa sa najlepšie učí vtedy, keď mu to dáva zmysel, keď má o učenie záujem.

Učiteľ môže rodičom navrhnúť, aby napríklad jeden večer v týždni vypli televíziu a spoločne si čítali knihy, rozprávali rozprávky či zaujímavé príbehy, spievali piesne, hrali sa spoločenské hry a tak spoločne prežili príjemný večer.

V tom, ako začať, môže pomôcť napríklad **cestovateľské vrecúško**, ktoré zaujímavovo rozvíja spoluprácu rodiny a školy. Učiteľ najskôr na schôdzke oboznámi rodičov s vrecúškom i sledovaným zámerom. Potom ho postupne posiela do rodín prostredníctvom žiakov. Cieľom je na základe príjemne prežitých spoločných chvíľ

obmedzovať sledovanie televízie.

Vrecúško obsahuje článok o tom, aký vplyv má nadmerné sledovanie televízie, škatuľu s polotovarom na pečenie, spoločenskú hru, zošit a inštrukcie na postup:

1. Vypnite televíziu.
2. Upečte spolu s dieťaťom koláč - dieťa číta recept, pomáha.
3. Upracte kuchyňu.
4. Kým sa koláč upečie a vychladne, zahrajte sa spoločenskú hru.
5. Víťaz môže ako prvý ochutnať koláč.
6. Zapište do zošita, ako sa Vám darilo, či ste prežili príjemný večer.

Poznámka: rodič pošle naspäť do školy kompletne vrecúško s novým polotovarom na pečenie.

Iný variant:

Vložíme do vrecúška drobné nástroje - ceruzky, farby, dierovač, výkresy, farebné papiere, zvyšky látky, gombíky, lepidlo (pozor na bezpečnosť detí).

Úlohy:

1. Najskôr zapíšte všetky nápady, čo by ste z určeného materiálu mohli vyrobiť.
2. Zrealizujte aspoň jeden nápad.
3. Napíšte do zošita, ako ste postupovali, ako sa Vám výrobok podaril.
4. Zapište, čo ste pri práci použili.

Poznámka: práce budú vystavené v triede.

Nadmerné sledovanie televízie je aktuálny problém v nejednej rodine. Rodičia to neraz cítia, ale nevedia, ako na to. Tu môže učiteľ zohrať významnú úlohu v tom, že im konkrétnymi návrhmi pomôže prekonať ťažké začiatky, a tým vo vzájomnej spolupráci aspoň čiastočne riešiť významný celospoločenský problém.

Zhrnutie

Foriem spolupráce medzi rodinou a školou existuje veľa, pretože nepochybujeme o tom, že tvorivosť pedagogických kolektívov škôl je širokospektrálna a nové možnosti v tejto oblasti sa neustále hľadajú.

V školských podmienkach sa spolupráca a rôzne formy partnerstva podieľajú na rozvíjaní zúčastnených jedincov i sociálnych skupín. Interakcia medzi učiteľmi a rodičmi i spoločná činnosť zameraná na dosahovanie výchovných a vzdelávacích cieľov umožňuje vzájomné poznávanie všetkých zúčastnených

strán, no tiež ich sebazpoznanie – významný faktor partnerstva.

Predložené aktivity v tejto publikácii, ale aj mnohé ďalšie, majú za cieľ predovšetkým vytvoriť atmosféru vzájomnej dôvery medzi rodičmi a učiteľmi, spríjemniť chvíle počas spoločných posedení na triednických aktívoch či konzultáciách, ale aj v čase mimo už spomínaných oficiálnych – formálnych stretnutí. Ak rodičovi ukážeme, že máme snahu s ním hovoriť, radiť sa s ním, počúvať jeho názory a chápať jeho pohľady na vlastné dieťa, môžeme očakávať, že aj sám rodič bude náš záujem vnímať pozitívne, pochopí našu snahu pomôcť dieťaťu – žiakovi, hľadať efektívne postupy edukácie. Je na nás, pedagógoch, odhaliť a eliminovať nežiaduce momenty pri výchove a vzdelávaní dieťaťa. Snažiť sa viesť rodiča bez prítomnosti jeho pocitu podradenosti k výberu úspešnejších výchovných metód. Ak sa rodičia a učitelia dokážu zhodnúť na prioritách výchovno-vzdelávacieho procesu ich detí, položia tak základný kameň spolupráce, na ktorej spoločne participujú všetci zúčastnení.

Vzťah učiteľ – rodina budujeme od prvého stretnutia. Mnohí rodičia prichádzajú do školy za učiteľom často s určitou predchádzajúcou skúsenosťou. Ak je táto skúsenosť negatívna, je na učiteľovi, aby si rodičov získal na svoju stranu, veď majú spoločný cieľ - čo najlepšie pripraviť dieťa pre život /Paľová, In: Maslová, 2002/.

ZÁVER

„Dobrá spolupráca školy a rodiny a naopak rodiny a školy, ich vzájomná dôvera a podpora môžu byť katalyzátorom žiaduceho rozvoja našej mladej generácie.

UČITEĽ - DIEŤA - RODIČ, to je skutočne nikým a ničím nenahraditeľný trojuholník vo výchove a vzdelávaní.“

Eduard Krajčo

Rodina a škola, dva najvýznamnejšie činitele výchovy a vzdelávania detí nemajú síce rovnaké práva a povinnosti, no spája ich **spoločný cieľ - chcú vychovať deti tak, aby sa dobre uplatnili v živote a aby boli šťastné**. Pri splnení podmienky jednoty výchovného pôsobenia školy a rodiny a zároveň ich všestranného a kvalitného partnerstva možno spomínaný cieľ dosiahnuť.

Cieľom tejto publikácie je prispieť k hlbšiemu poznaniu problematiky alternatívnych foriem spolupráce rodiny a školy. Nenárokovali sme si danú tému vyčerpať stopercentne, myslíme si však, že predložený materiál bude určite námetom, motívom a impulzom pre tých, ktorí si túto prácu prečítajú a inšpiruje ich k podobným aktivitám v oblasti kooperácie školy s rodinou pri budovaní efektívneho partnerstva.

Z našich záverov odporúčame pre pedagogickú prax:

- zlepšiť a skvalitniť spoluprácu medzi rodinou a základnou školou (tiež ŠZŠ) na báze partnerského vzťahu učiteľ – dieťa – rodič vo vzájomnej interakcii formou netradičných stretnutí na pôde školy i mimo nej,
- zo strany učiteľov dostatočne, no taktne, informovať rodičov o správaní sa detí v škole, spolupracovať s rodinou pri výchovno-vzdelávacích problémoch dieťaťa pri hľadaní vhodných foriem ich riešenia rešpektujúc osobnosť dieťaťa/žiaka,
- častejšie využívať aj ďalšie podoby spolupráce s rodinou – napr. rodinné návštevy, spoločné výlety, dni otvorených dverí, brigády, ekologické aktivity a pod.,
- požičiavať a propagovať odbornú literatúru z oblasti výchovy a vzdelávania

- detí mladšieho a stredného školského veku podľa záujmu rodičovskej obce,
- hľadať nové, alternatívne formy spolupráce, zdôrazňovať aspekt aktuálnosti a súčasnosti, orientovať sa na partnerstvo,
 - komunikovať s rodinami žiakov o školských programoch i formou aktívnej spoluúčasti, podpory a spolurozhodovania dobrovoľníkov z radov rodičov,
 - prezentovať zaujímavé výsledky školskej i mimoškolskej práce detí formou publikačnej činnosti určenej nielen rodičovskej obci, ale aj širokej verejnosti,
 - využiť odbornosť a skúsenosti rodičov, ktoré môžu byť prínosom v edukačnej činnosti školy.

Vytváranie výchovného súladu spolupráce rodiny a školy symbiózou oboch dôležitých inštitucionálnych vzťahov môže byť nádejou žiaduceho smerovania a rozvoja mladej generácie. **Spolupráca školy s rodinou je pre plánovitú, cieľavedomú výchovu dieťaťa/žiaka bezpodmienečne potrebná.** Budeme radi, ak táto publikácia poslúži ako zmysluplné nasmerovanie učiteľov i rodičov v snahách o riešenie tejto problematiky a prispeje tak ku kvalitnejšej spolupráci a budovaniu efektívneho partnerstva školy a rodiny.

Autori

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

BAĎURÍKOVÁ, Z. - BAZÁLIKOVÁ, J., - KOMPLOT, P., - TIMKOVÁ, B. 2001. **Školská pedagogika**. Bratislava: UK, 2001. ISBN 80 – 223 – 1536 – 2

BELÁSOVÁ, Ľ. – KOVALČÍKOVÁ, I., - ONDERČOVÁ, V., - PETRASOVÁ, A. 1999. **Humanizácia vzdelávania na I. stupni základnej školy**. Prešov: MANACON, 1999. ISBN 80 – 85668 – 88 – 2

BÚGELOVÁ, T., 2005. **Riaditeľ, učiteľ, rodič a ako si spríjemniť komunikáciu** (druhé prepracované a doplnené vydanie). MPC v Prešove: ROKUS, 2005. ISBN 80 – 8045 – 373 – X

Delorsov koncept. 1997. In: Európa od A po Z, Sprievodca európskej integrácie. Luxemburg: Úrad pre oficiálne publikácie európskych spoločností, 1997. ISBN 92 – 827 – 9419 – 9

ĎURIČ, L. – BRATSKÁ, M. 1997. **Pedagogická psychológia**. Terminologický a výkladový slovník. Bratislava: Edičná rada FF UK a SPN, a. s., 1997. ISBN 80 – 08 – 02498 – 4

EBERLEINOVÁ, T. 1998. **Ako sa stať lepším rodičom**. Reader's Digest Výber. 1998.

GÁBOROVÁ, Ľ. 1999. **Výchovoveda pre seminaristov a rodičov**. Veľká Revúca, 1999.

GUZIOVÁ, K. 1999. **Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách**. Bratislava: Ministerstvo školstva SR, 1999. ISBN 80 – 967721 – 1 – 2

HRONCOVÁ, J. – EMMEROVÁ, I. 2004. **Sociálna pedagogika**. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, PdF, 2004. ISBN 80 – 8083 – 028 – 2

KOLLÁRIKOVÁ, Z. – PUPALA, B. (eds). 2001. **Předškolní a primární pedagogika**. Praha: PORTÁL, 2001. ISBN 80 – 7178 – 585 – 7

LYSÁKOVÁ, M. 1989. **Piesne, hry a riekanky detí predškolského veku.** 1. vydanie. Bratislava: SNP, 1989.

MASLOVÁ, M. 2002. **Spolupráca rodiny a školy.** Združenie Orava pre demokraciu vo vzdelávaní, 2002. ISBN 80 – 968664 – 2 – 7

MATEJČEK, Z. 1994. **O rodine vlastní, nevlastní a náhradní.** 1. vydanie. Praha: PORTÁL, 1994.

MIHÁLIK, L. 1996. **Humanistická orientácia základnej školy.** Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 1996. ISBN 80 – 85756 – 26 – 9

Odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie z 18.12.2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie (2006/96/ES). Úradný vestník Európskej únie z 30. 12.2006 (L 394/10).

PETLÁK, E. – KOMORA, J. 2003. **Vyučovanie v otázkach a odpovediach.** Bratislava: IRIS, 2003. ISBN 80 – 89018 – 48 – 3

PETRASOVÁ, A. 2003. **Využitie stratégie EUR ako prostriedku eliminácie funkčnej negramotnosti rómskych žiakov.** Prešov: MPC, 2003. ISBN 80 – 8045 – 307 – 1

PREVENDÁROVÁ, J. 2000. **Výchova k manželstvu a rodičovstvu.** 1. vydanie. Bratislava: SPN, 2000. ISBN 80 – 08 – 02922 – 1

PRŮCHA, J. 1997. **Moderní pedagogika.** Praha: PORTÁL, 1997.

PRŮCHA, J. 2002. **Moderní pedagogika.** 2. přepracované a aktualizované vydání. Praha: PORTÁL, 2002. ISBN 80 – 7178 – 631 – 4

PRŮCHA, J. 1998. **Pedagogický slovník.** 1. vydání. Praha: Portál, 1998.

ROZINAJOVÁ, H. 1989. **Pedagogika pre rodičov.** 1. vydanie. Martin: OSVETA, 1989.

ŠVEC, Š. 1995. **Základné pojmy v pedagogike a andragogike.** Bratislava: IRIS, 1995.

TUREK, I. 2005. **Inovácie v didaktike**. Bratislava: MPC, 2005. ISBN 80 – 8052 – 230 – 8

ZBORNÍK PRÍSPEVKOV z odborného seminára s medzinárodnou účasťou.1994. Rodina a škola. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pdf, 1994.

ZELINA, M. (Ed.): Impresie na tému tvorivo – humanistickej výchovy. 2006. In: **Tvorivo – humanistická výchova znevýhodnených a rómskych žiakov**. Bratislava: OG – POL'ANA, spol. s. r. o., 2006. ISBN 80 – 89192 – 49 – 1

Príloha A – Ako sa stať lepším rodičom

(Niekoľko užitočných rád, ktoré nemôžu nikdy stratiť platnosť)

1. Dbajte o to, aby dieťa pochopilo, že jeho správanie má isté dôsledky.

Naučte deti vážiť si svoje veci. Súvislosti medzi príčinou a následkom vie pochopiť už trojročné dieťa, preto by ste Vaše dieťa mali na možné dôsledky upozorniť. Ak sú prirodzené dôsledky správania pre dieťa nebezpečné alebo sa priveľmi predražili, primerane ho potrestajte. Vyberte tresty, ktoré súvisia s prehreškom. Netrestajte fyzicky. Napríklad ak si zabudne zamknúť bicykel, postupujte logicky – jazdu na bicykli mu na týždeň zakážte. Ak zabudne vrátiť knihu do knižnice, nechajte ho zaplatiť pokutu z vreckového. Ak si dieťa pokazí hračku, nekupujte mu hneď novú.

2. Nezabúdajte chváliť.

Ak sa dieťa správa pekne, pomáha Vám v domácnosti pri práci, usmejte sa naň alebo ho pohladkajte. Chvála spojená s telesným kontaktom by mala prevažovať nad krikom. O tom, čo sa Vám na detskom konaní páči, hovorte celkom konkrétne. Napríklad: „Ďakujem, že si bol vysypať smeti,“ alebo: „Som rada, že si sa udobril s bratom“. Nikdy sa o poslušnosť dieťaťa neusilujte podplácaním. Ak hnevá a neposlúcha, nijakú odmenu si nezaslúži.

3. Rešpektujte povahu dieťaťa.

Niektoré deti sú samostatné, niektoré nie. Rodičia by nemali so všetkými deťmi zaobchádzať rovnako. Temperament ovplyvňuje aktivitu, schopnosť sústrediť sa, reakciu na nové situácie i spôsob, akým človek dáva najavo svoje pocity. Odborníci zistili, že tieto povahové črty nemožno zmeniť, lebo sú vrodené. Napríklad hanblivosť súvisí s genetickým vybavením. To však neznamená, že sa budete dieťaťu prispôsobovať. Treba mu trpezlivo vysvetľovať, ako sa má správať.

4. Určite hranice, ktoré nesmie dieťa prekročiť.

Každý rodič chce, aby bolo jeho dieťa spokojné a nerád mu kazí plány. Ak ustúpíte len preto, aby ste na tvári dieťaťa videli úsmev, koledujete si v budúcnosti o vážne problémy. Aby sa dieťa vo svete nestratilo, musí vedieť, kde sa končia jeho hranice a začínajú práva ostatných. Vytýčte hranicu medzi prijateľným a neprijateľným správaním. Potomka s ňou zoznámte a vysvetlite mu, čo sa stane, ak ju prekročí.

Najdôležitejšie je dať deťom najavo, že doma rozhodujú rodičia. Neobmedzujte však deti zbytočne. Pamätajte, že im je prirodzená zvedavosť a že sa učia zo skúseností.

5. Dieťa nikdy neponižujte.

Ak sa dieťa nesprává primerane, vyhnite sa príkazom („Ten neporiadok si hneď uprac!“), vyhrážaniu („Ak zasa prídeš neskoro, nabudúce nepôjdeš nikam!“) a urážkam („Máš v hlave piliny alebo čo?“). Dieťa má vtedy pocit, že ho nemáte radi a ste k nemu nespravodlivý. Výčitky formulujte tak, aby si dieťa uvedomilo, ako jeho správanie pôsobí na ostatných. Vyjadrite, ako sa cítite („Prekáža mi, keď v kuchyni nájdem neporiadok,“ alebo „Bojím sa o Teba, keď sa dlho nevraciaš.“), v tomto prípade sa dieťaťa nedotknete a hádam Vás skôr pochopí. Privedte ho k tomu, aby nad svojim správaním rozmýšľalo a nabudúce sa správalo ohľadupľnejšie.

6. Nechcete od dieťaťa viac, ako môže zvládnuť.

Nebuďte netrpezliví. Nepoháňajte deti k výkonom na ich vek neprimeraným. Nie je pravdou, že sa najďalej dostanú deti, ktoré idú najrýchlejšie. Ak deti ženie dopredu veľmi rýchlo, zvyčajne zlyhajú. Také deti majú často pocit, že sa rodičom nedá zavdačiť. Dieťa pred pubertou, ktoré si myslí, že sklamalo Vaše očakávania, môže skončiť pri drogách, násilí a pod. Nerobte ani opačnú chybu. V obave, aby ste na dieťa nenaložili priveľa, zatvárate mu dvere k samostatnosti. „Neťahajte hore nasilu vzpierajúceho sa potomka, ale cestu k vrcholu mu ukážte.“

7. Berte pocity dieťaťa vážne.

Vypočujte si dieťa a snažte sa mu porozumieť. Pokúste sa s pochopením a vlastnými slovami vysloviť, čo dieťa cíti. Neobmedzujte sa na suché konštatovanie faktov. Predstavte si, že dieťa zúri, lebo ho zradil jeho najlepší kamarát. Ak mu povie, že vyzerá nahnevane, spôsobíte, že si bude pripadať ako „mucha pod mikroskopom“. Vaša reakcia by mala odrážať jeho pocity: „To, čo si Jankovi povedal, malo ostať medzi Vami dvoma, nečudujem sa, že Ťa to rozčúlilo, keď to všade rozhlásil.“ Dáte tým najavo, že ho naozaj chápete.

8. Nehanbite sa prejaviť svojmu dieťaťu lásku (Eberleinová, 1998).

Príloha B – Ako sa stať lepším dieťaťom

(Niekoľko užitočných rád, ktoré nemôžu nikdy stratiť platnosť)

1. Snaž sa pochopiť, že Tvoje správanie má isté dôsledky.

Nauč sa chrániť a ceniť si všetko, čo máš. Ak nedbáš o svoje veci, nečakaj od rodičov hneď nové, náhradné. Mal by si si uvedomiť, že Tvoje hračky, školské či športové potreby niečo stoja a rodič musí veľa pracovať, aby si to mal. Ak si neporiadny, počítaj s primeraným trestom.

2. Nezabúdaj chváliť.

Každý rodič sa o svoje dieťa snaží starať tak, ako vie a môže. Zaslúži si za svoju snahu vďaka. Nezabúdaj na slovíčka „**prosím**“ a „**ďakujem**“. Poďakuj nielen zato, čo Ti rodičia kúpia, čo dostaneš, ale pochváľ svojich rodičov aj za iné. Napríklad za pekný domov, za čistú bielizeň, za pomoc s úlohami a pod.

3. Rešpektuj povahu svojich rodičov.

Každý človek je jedinečný svojim temperamentom a povahou. Je to dané geneticky. Aj s Tvojimi rodičmi je to tak. Ak sa Ti zdá, že Ťa rodičia nechápu, skús sa na vzniknutý problém pozrieť ich očami. Rešpektuj, že správanie rodičov môže byť ovplyvnené únavou, starosťami a stresom. Majú veľa povinností a veľkú zodpovednosť za existenciu vašej rodiny i chod domácnosti. Buď chápacie dieťa a nechci vždy za každú cenu presadiť svoje. Pomôž im v domácnosti.

4. Rešpektuj hranice, ktoré nesmieš prekročiť.

Doma rozhodujú rodičia a preto by si mal rešpektovať ich želania. Uvedom si, že ak prekročíš hranice Tvojej dohody s rodičmi, musíš niesť za svoje správanie zodpovednosť. Napríklad, ak sa s rodičmi dohodneš na príchode domov, a prídeš neskôr, nemal by si im zazlievať, že Ťa za to potrestajú. Majú na to právo. Ako by si sa zachoval v ich situácii Ty?

5. Správaj sa k svojim rodičom slušne.

Ak Ti rodičia niečo vyčítajú alebo zakazujú, neodvrávaj a neurážaj ich. Nezaslúžia si to. Ak od Teba niečo žiadajú, je to nielen ich právo, ale aj povinnosť. Sú zodpovední za Tvoju výchovu a vzdelávanie a chcú Ťa dobre pripraviť pre život.

6. Nechci od svojich rodičov viac, ako môžu zvládnuť.

Možno Tvoj kamarát dostane od rodičov viac ako Ty. Nechci od svojich rodičov za každú cenu to isté. Nie vždy je ľahké zabezpečiť všetko potrebné pre chod domácnosti. Mnohokrát Tvoj rodič nedopraje sebe, len aby si Ty mal, čo potrebuješ. Ceň si to.

7. Ber pocity rodičov vážne.

Každý rodič ľúbi svoje dieťa, teší sa, keď je šťastné a preto ho vie aj pochopiť. Neboj sa rozprávať sa so svojimi rodičmi o Tvojich radoostiach, ale aj starostiach. Porozprávaj im o svojich problémoch. Kamarát Ťa môže sklamať, ale u rodiča je to nepravdepodobné, lebo mu skutočne na Tebe záleží. Určite Ti pomôže hľadať riešenie.

8. Nehanbi sa prejavíť svojim rodičom lásku (Eberleinová, 1998).

Názov : Hľadáme možnosti partnerstva rodiny a školy
Publikácia bola vydaná za finančnej podpory:
© ROMA EDUCATION FUND – RÓMSKY
VZDELÁVACÍ FOND
Projekt: Pod'me spolu do školy, kód projektu
SLOO8, 1974/2006

Autor : Mgr. Andrea Chalupová
Mgr. Eva Suchožová
Mgr. Teřana Ustohalová

Recenzent : PaedDr. Ivan Pavlov, PhD.

Jazyková úprava : Mgr. Andrea Biřćáková

Vydavateľ : Metodicko-pedagogické centrum v Prešove

Za vydanie zodpovedá : PaedDr. Ivan Pavlov, PhD., riaditeľ MPC

Tlač : Rokus s.r.o., Sabinovská 55, Prešov

Náklad : 300 ks

Rok vydania : 2007

1. vydanie

ISBN 978-80-8045-467-8

Nepredajné!

Určené pre vzdelávacie potreby pedagogických
zamestnancov škôl a školských zariadení SR.